

LIGZDOJOŠO UN NOMEDĪTO ŪDENSPUTNU IZPĒTE

Atskaite par 2025. gadu

MSAF atbalsta iesniegums Nr.25- 00-S0MSF02-000001

Atskaiti sagatavoja:
M.sc. biol. Antra Stīpniece
Andris Stīpnieks
M.sc. biol. Ivo Dinsbergs

Latvijas Universitāte
Rīga, 2025

Saturs

IEVADS	3
1. 2024. gadā mobilajā lietotnē MEDNIS ziņoto nomedīto ūdensputnu sugu, pasugu un vecuma sastāvs	4
2. Meža zosu gredzenošana 2025. gadā.....	17
3. Ūdensputnu ligzdošanas sekmes Engures ezera parauglaukumos 2025. gadā	24
4. Medījumu reģistrācija lielajos piejūras ezeros (Liepāja, Engure, Babīte) un Nagļu zivju dīķos medību atklāšanā 2025. gadā.....	30
5. Pateicības	37
6. Literatūra	38

IEVADS

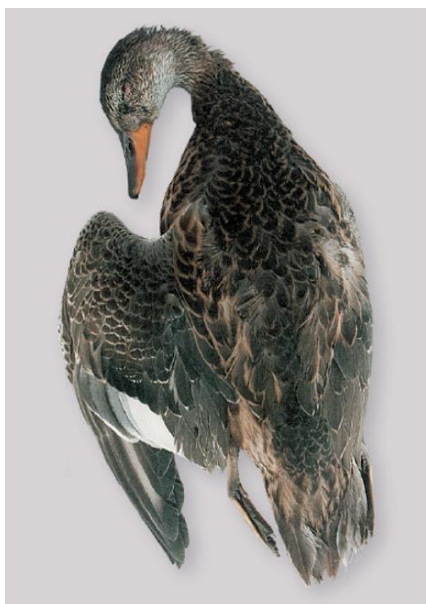
Projekta mērķis ir iegūt ikgadējas ziņas par medījamo ūdensputnu vietējo populāciju vairošanās sekmēm un nomedīto putnu sugu, vecuma un dzimumu sastāvu, kas kalpotu par pamatu ilgtspējīgai, populāciju atražošanas spējas neapdraudošai ūdensputnu medību saimniecībai. Projekts turpina jau iesāktās datu rindas – ligzdošanas sekmēm Engures ezerā kopš 1993. gada, nomedīto kontrolēm Liepājas, Engures, Babītes ezeros un Nagļu dīķsaimniecībā kopš 1964. gada, mednieku-korespondentu ziņām par arī citām vietām Latvijā sezonas garumā kopš 2005. gada. Kopš 2023. gadā projekta uzdevumos ietilpst arī meža zosu ķeršana un iezīmēšana ar kāju un kakla gredzeniem.

Vāka foto: Engures ezerā kā mazulis gredzenots meža zoss tēviņš ziemošanas vietā Polijā savā 4. dzīves gadā īsi pirms nomedīšanas. Autors – B. Krakowski.

1. 2024. gadā mobilajā lietotnē MEDNIS ziņoto nomedīto ūdensputnu sugu, pasugu un vecuma sastāvs.

Metodes.

Saskaņā ar 2024. 03.12 izdarītajiem grozījumiem medību noteikumos medniekiem obligāti jāziņo guvums lietotnē Mednis. Pirms sezonas dažādos veidos (VMD preses relīze, raksts žurnālā Medības, lekcija festivālā Minhauzens, lekcija Zoom vidē, podkāstā “Šauj garām”, Facebook vietnē “Nomeditie.org”, e-pasta vēstulēs iepriekšējo gadu korespondentiem) mednieki tika aicināti novietot medījumu attēlos tā, lai būtu redzamas sugas, vecuma un dzimuma (pīlēm) noteikšanai nepieciešamās raksturīgās pazīmes – spārna virspuse, aste, knābis (1.attēls).

1.attēls. Vēlamais putna novietojums, ziņojot par nomedītu pīli.

Saņemti 3546 attēli no 1162 medniekiem par 6768 nomedītiem putniem. Vēl 7 attēli bija nelietojami – nevar atvērt, attēls melns vai mednieks nofotografējis pats sevi. Katru attēlu apskatīja vismaz 2 ornitologi.

Pīļu sugu, vecumu un dzimumu noteicām, vadoties pēc J. Vīksnes un J. B. Mouronval foto noteicējiem.

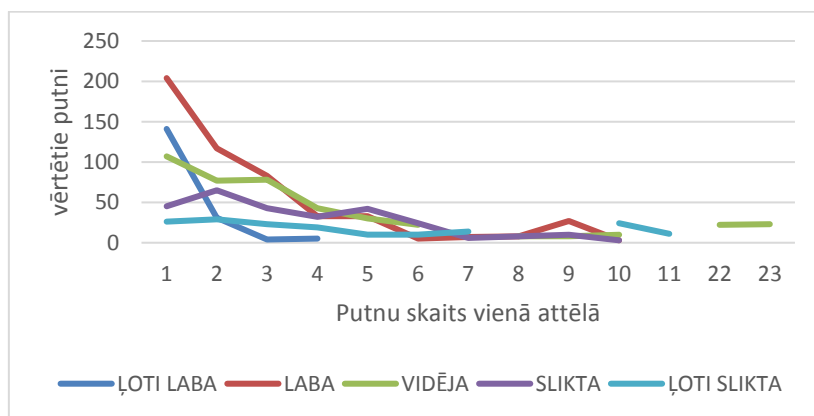
Zosu vecumu noteicām pēc muguras segspalvu nodiluma pakāpes, knābja un kāju spilgtuma un/vai vēdera krāsojuma. Lauču vecums nosakāms pēc kāju krāsas (veciem putniem zaļganas) un pieres laukuma lieluma.

Attēlu kvalitāte.

Attēla kvalitāte tika vērtēta 5 klasēs: ļoti laba, laba, vidēja, slikta, ļoti slikta. Tā tika vērtēta katram putnam atsevišķi, jo, ja attēlā vairāki putni, novietojuma un asuma dēļ to sugas/vecuma/dzimuma noteikšanas iespējas var atšķirties.

Visbiežākā kļūda, kas parasti ierindo attēlu kvalitātes grupā “ļoti slikta”, ir novietot putnu ar vēderu uz augšu. Vēl sliktāka sugas noteikšanai ir tikai kļūda “putni kaudzē”

Ļoti labas kvalitātes attēlu nav iespējams iegūt, ja vairāk par 4 putniem vienā foto (2. attēls). Ļoti sliktas kvalitātes foto iespējams arī vienam putnam, ja vēders uz augšu, asti neredz, knābi neredz vai attēls neass. Sezonas otrajā pusē attēlu kvalitāti mazināja tumsā veiktie uzņēmumi.

2.attēls. Attēlu kvalitāte un putnu skaits vienā attēlā.

17 gadījumos attēla kvalitāte liedza noteikt sugu – 6 zosīm un 11 pīlēm. 23 zosīm neizdevās noteikt vecumu. Pīlēm un laucim tikai 52% attēlu bija izmantojami demogrāfijas parametru noteikšanai. Dažādām sugām iespējas izmantot attēlus guvuma dzimuma un vecuma sastāva noteikšanai atšķirās (1.tabula)

1.tabula. Vecuma un dzimuma noteikšanai derīgie pīļu un lauču attēli 2024. gada lietotnes Mednis ziņojumos.

Suga	Visi attēli	Iespējams noteikt vecumu un dzimumu	Derīgo attēlu skaits
Garkaklis	32	84,4%	27
Platknābis	78	94,9%	74
Krīklis	344	35,2%	121
Baltvēderis	304	80,9%	246
Meža pīle	2660	55,5%	1475
Priekške	4	50,0%	2
Pelēkā pīle	269	71,4%	192
Cekulpīle	97	60,8%	59
Ķerra	44	36,4%	16

Gaigala	335	86,0%	288
Laucis	229	82,1%	188
Kopā	4396		2688

Viszemākā izmantojamība bija krīkļu attēliem. Sezonas otrajā pusē grūtības sagādā pat vidējas kvalitātes meža pīļu attēli. Pelēko pīļu dzimuma noteikšanai, ja vien putns nav vecs tēviņš, vajag ļoti labus attēlus. Nepieciešams turpināt darbu pie mednieku pārliecināšanas lietot Medni un uzlabot attēlu kvalitāti.

Rezultāti

Sugu izdevās noteikt 2372 zosīm, 4167 pīlēm un 229 laučiem (2.tabula).

2.tabula. 2024. gada rudenī lietotnē Mednis ziņoto ūdensputnu sugu sastāvs.

Suga	Skaits MEDNĪ	Ziņota pareiza suga, %
Baltpieres zoss	1177	75,7
Sējas zoss	1134	93,4
Meža zoss	52	94,2
Kanādas zoss	9	88,9
Nenoteikta zoss	6	
Garkaklis	32	84,4
Platknābis	78	94,9
Krīklis	344	83,7
Baltvēderis	304	86,7
Meža pīle	2660	96,3
Prīkšķe	4	50,0
Pelēkā pīle	269	67,7
Cekulpīle	97	56,7
Ķerra	44	75,0
Gaigala	335	93,1
Laucis	229	99,6
Nenoteikta pīle	11	

Konstatētas neatbilstības starp mednieku ziņoto un patieso sugu attēlā. Daļā gadījumu acīmredzams, ka tas cēlies no vienkāršas pārrakstīšanās, neuzmanīgi lietojot alfabētisko izvēlni Mednī - baltpieres zoss/baltvēderis 7 gadījumi, meža pīle/meža zoss 5 gadījumi, pelēkā vārna/pelēkā pīle 1 gadījums, meža pīle/melnā pīle 58 gadījumi. Daudz biežāk kā tas būtu nejaušas pārrakstīšanās dēļ, jaunas baltpieres zosis ziņotas kā meža vai sējas zosis. No pīlēm visbiežāk kļūdaini ziņotas pelēkās pīles (67%

pareizi noteiktu) (2.tabula). Visbiežāk tās pārdēvētas par meža pīlēm vai baltvēderiem. Kā baltvēderi tikušas ziņotas arī gaigalas, cekulpīles, ķerras, krīklis – visas sugas ar baltu vai gaišāku vēderu.

Pārbaudītajos attēlos atrasti 18 taigas sējas zoss pasugai piederīgi putni.

Kā jau minēts, par spīti sliktajai attēlu kvalitātei, vairumam zosu vecumu izdevās noteikt. No 52 ziņotajām meža zosīm 39 bija vecie putni, 9 jaunie, 4 nenosakāmi. Kanādas zosis bija ziņoti 5 vecie un 4 jaunie putni.

Baltpieres zosu guvuma vecuma sastāvs parādīts 3. tabulā. Sējas zosu vecuma sastāvs parādīts 4. tabulā. Abām sugām ziņotais jauno putnu īpatsvars ir zemākais, kopš Latvijā tiek pārbaudīti guvuma fotoattēli.

3.tabula. Ziņoto baltpieres zosu vecuma sastāvs 2019.-2024. gados.

Baltpieres zosis	2019	2020	2021	2022	2023	2024
vecās	34	33	137	111	126	854
jaunās	45	48	116	139	142	321
kopā	79	81	253	250	268	1175
Jaunās, %	57,0	59,3	45,9	55,6	53,0	27,3

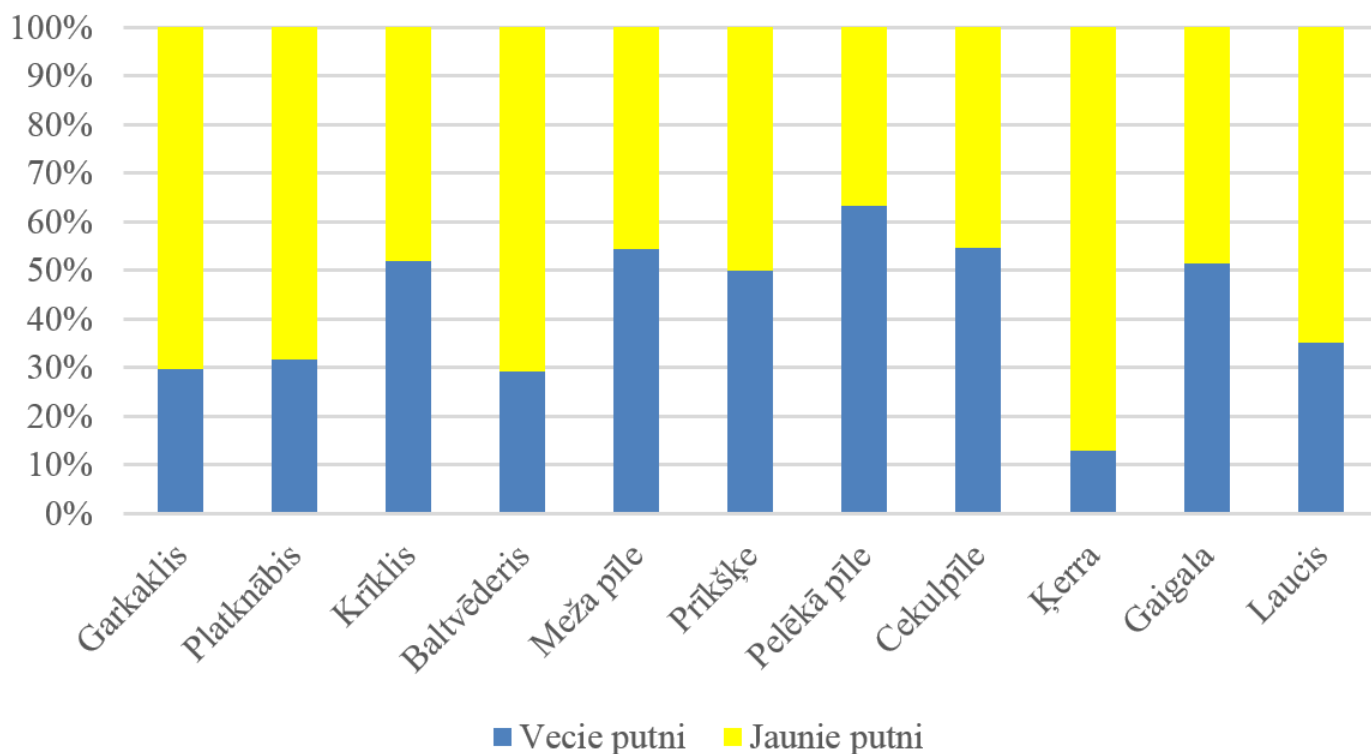
4. tabula. Ziņoto sējas zosu vecuma sastāvs 2018.-2024. gados.

Sējas zoss	2018	2019	2020	2021	2022	2023	2024
vecās	22	36	60	117	77	153	832
jaunās	43	24	80	71	68	72	287
kopā	65	60	140	188	145	225	1119
Jaunās, %	66,2	40,0	57,1	37,8	46,9	32,0	25,6

Vecumu izdevās noteikt 2791 pīlēm un laučiēm. Dažādu sugu vecumu proporcija parādīta 3. attēlā.

Dažādu sugu pīļu dzimuma un vecuma struktūra, kam to izdevās noteikt, parādīta 5. tabulā.

Gaigalām otrā gada putni pieskaitīti jaunajiem putniem.

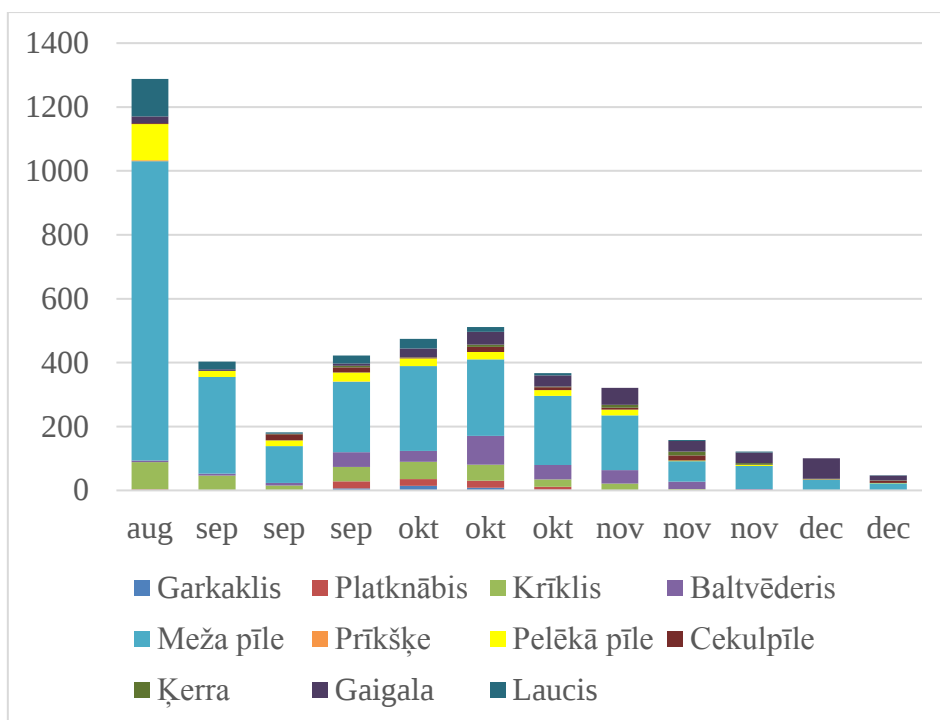
3.attēls. 2024. gada rudenī lietotnē Mednis ziņoto pīļu un lauču vecuma sastāvs.

5. tabula. 2024. gada rudenī lietotnē Mednis ziņoto pīļu dzimumu un vecuma sastāvs.

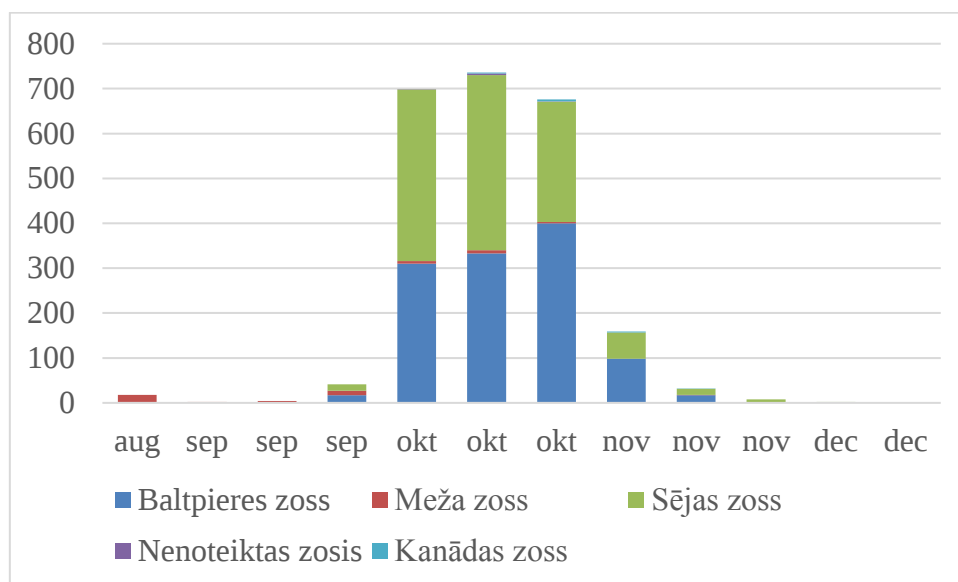
Suga	Vecie putni		Jaunie putni		Kopā
	Mātītes	Tēviņi	Mātītes	Tēviņi	
Garkaklis	2	6	10	9	27
Platknābis	8	16	26	24	74
Krīklis	27	37	28	29	121
Baltvēderis	47	24	89	86	246
Meža pīle	256	552	277	390	1475
Prikšķe		1		1	2
Pelēkā pīle	45	79	38	30	192
Cekulpīle	17	24	6	12	59
Ķerra	3	2	6	5	16
Gaigala	64	90	64	70	288
Kopā	469	831	544	656	2500

Lietotne Mednis atļauj uzzināt precīzu nomedīšanas laiku. Guvuma sadalījums sezonas gaitā veidojas gan no dažādu sugu sastopamības, gan mednieku aktivitātes. Pīlēm un laučiņiem, tāpat kā iepriekšējos gados, liels pīķis guvuma sezonālajā sadalījumā ir augusts, sezonas atklāšanas dekāde. Tad arī meža pīļu īpatsvars guvumā ir vislielākais (4. attēls). Decembra sākumā, kas pēc medību noteikumu maiņas arī nu ir medību laiks, guvumā dominēja gaigalas un cekulpīles; ziņotais guvums Mednī – kopā 151 putns.

Zosu migrācija, un līdz ar to medības, 2024. gadā visintensīvākā bijusi oktobrī (5.attēls). Meža zosis, kam medību noteikumi atļāva sākt sezonu jau augustā, augustā ziņoti 18 putni, septembrī - 16, oktobrī – 16, novembrī un decembrī pa 1 putnam.

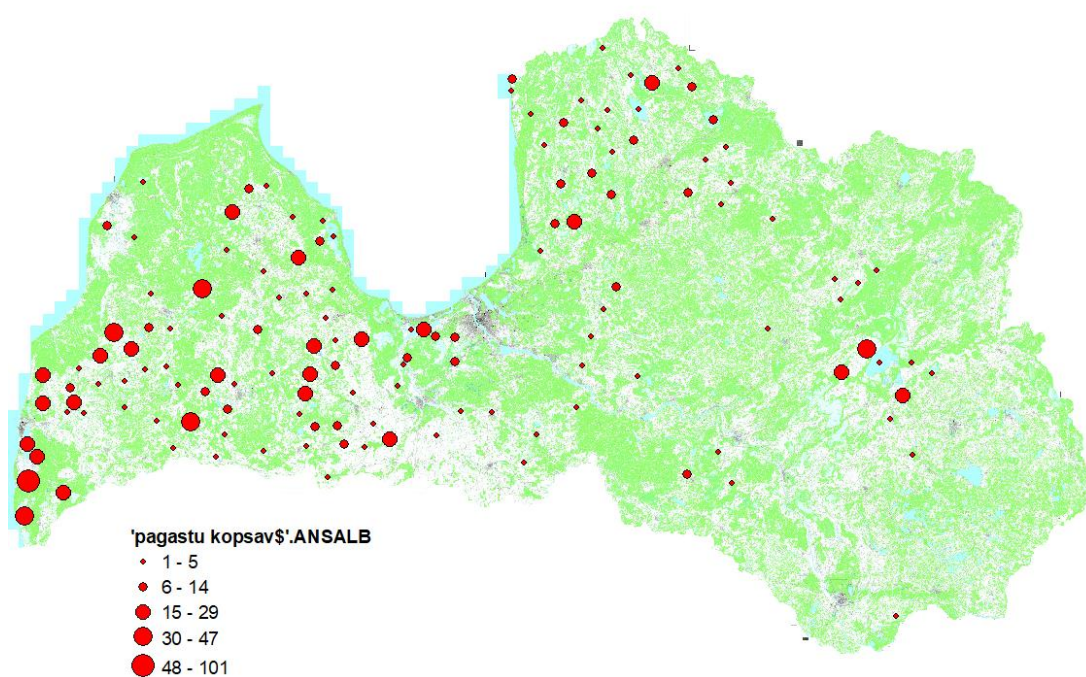

4.attēls. Lietotnē Mednis ziņoto pīļu un lauču guvuma sadalījums sezonas gaitā 2024. gada rudenī.

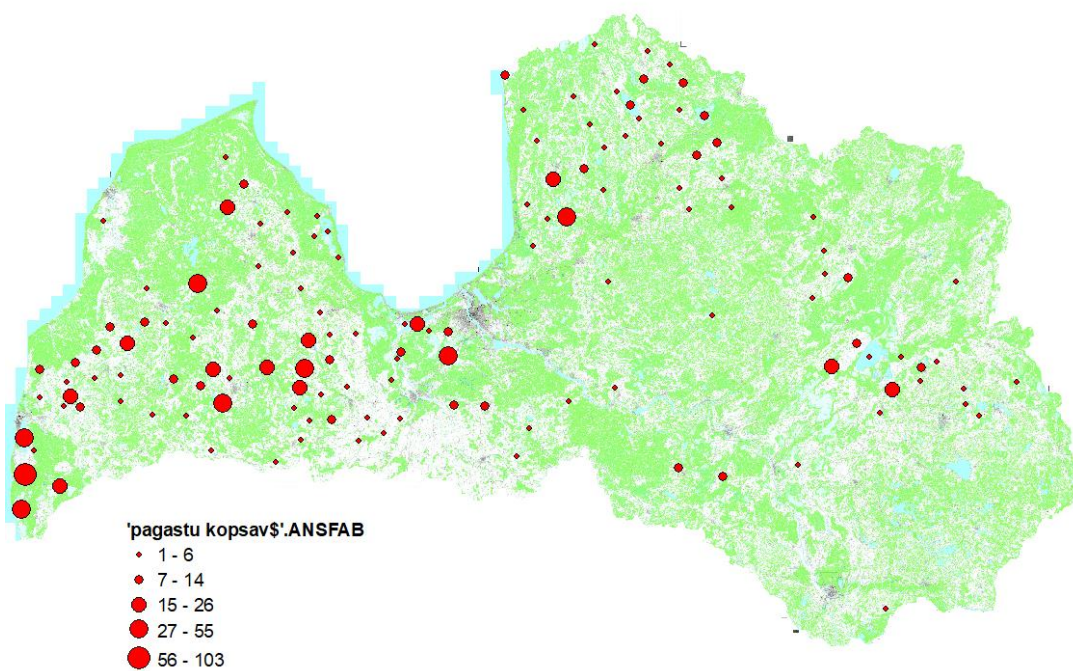

5.attēls. Lietotnē Mednis ziņoto zosu guvuma sadalījums sezonas gaitā 2024. gada rudenī.

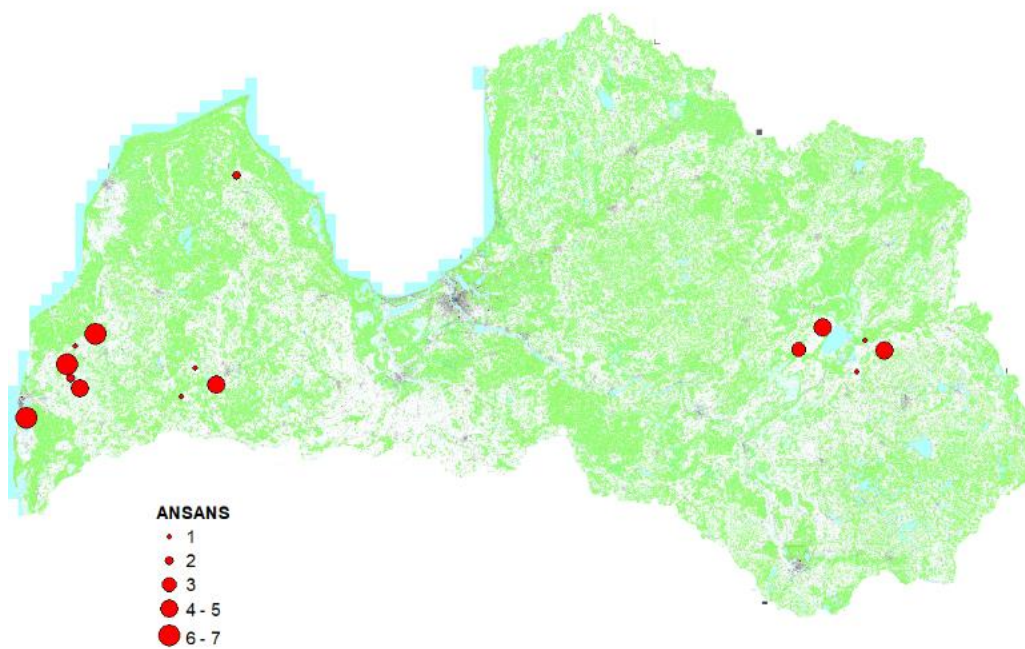
Lietotne Mednis ļauj gūt labu priekšstatu par guvuma telpisko sadalījumu (6.-19. attēli).

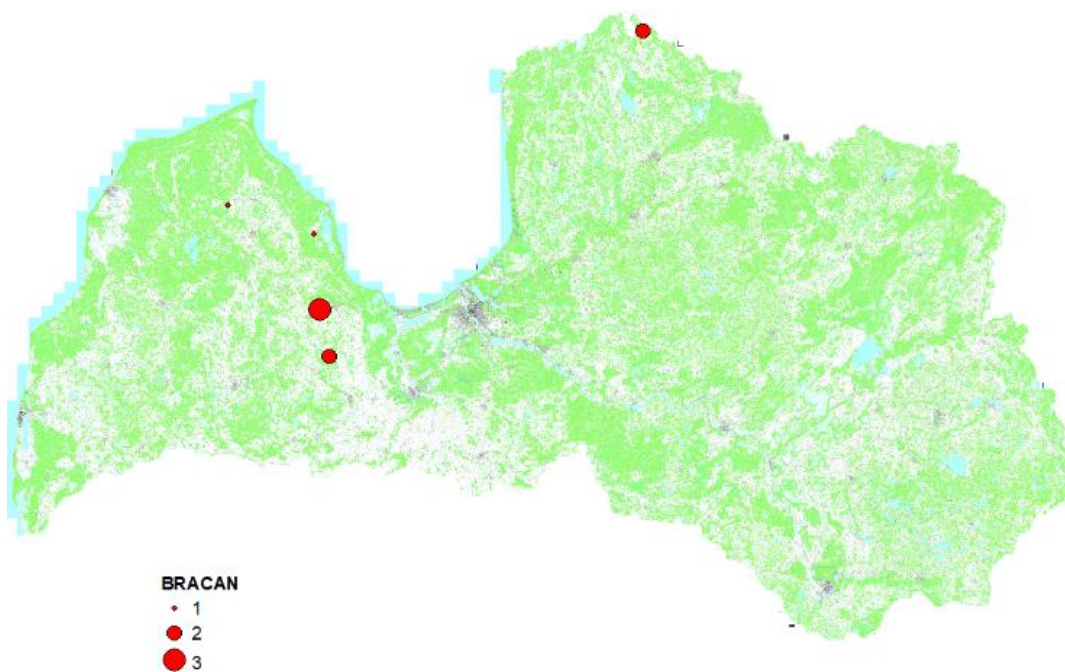
6. attēls. 2024. gadā nomedīto baltpieres zosu ziņošanas vietas.

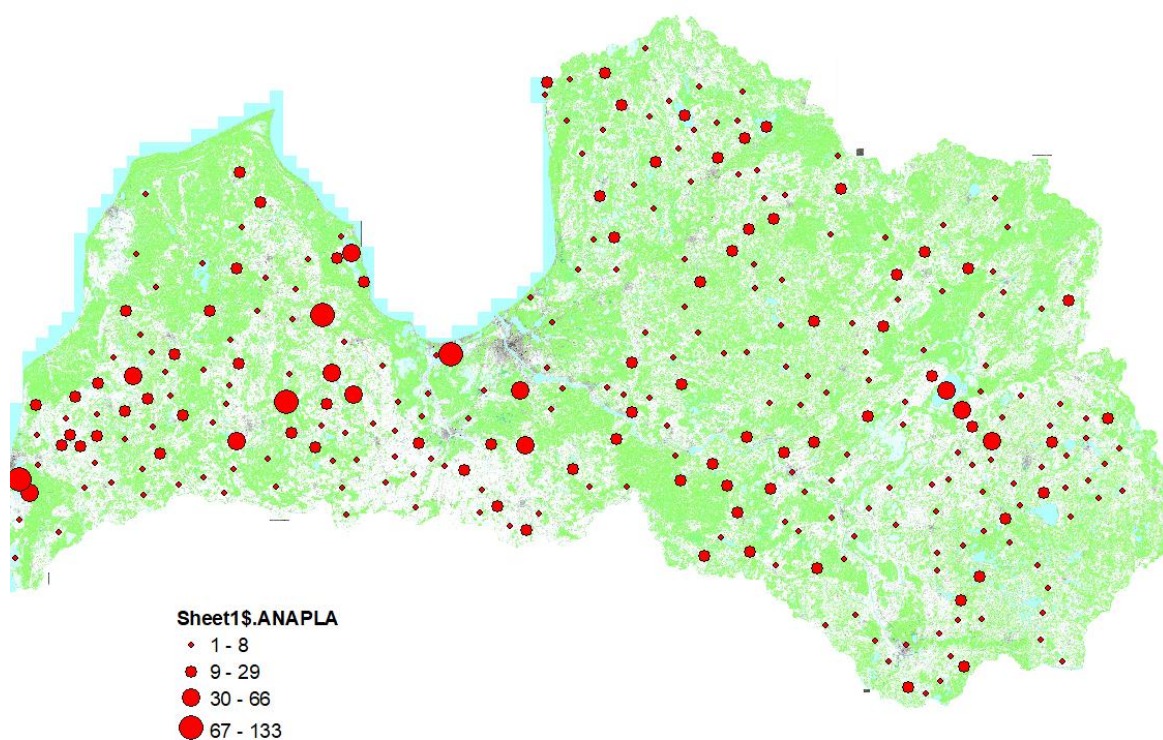
7. attēls. 2024. gadā nomedīto sējas zosu ziņošanas vietas.

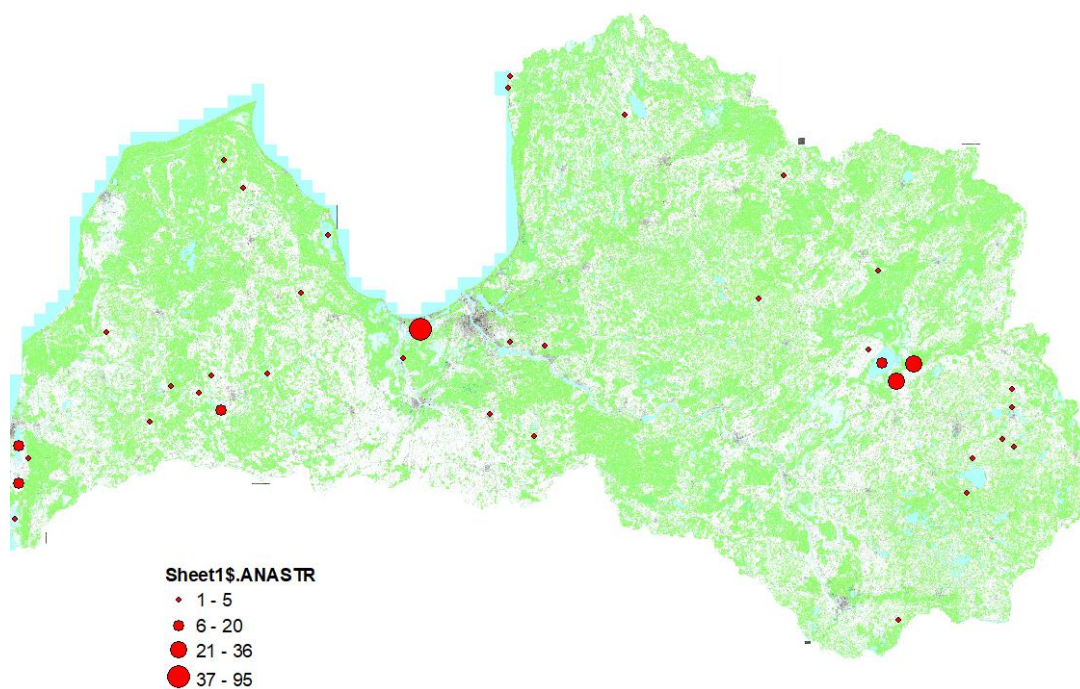
8. attēls. 2024. gadā ziņoto meža zosu nomedīšanas vietas

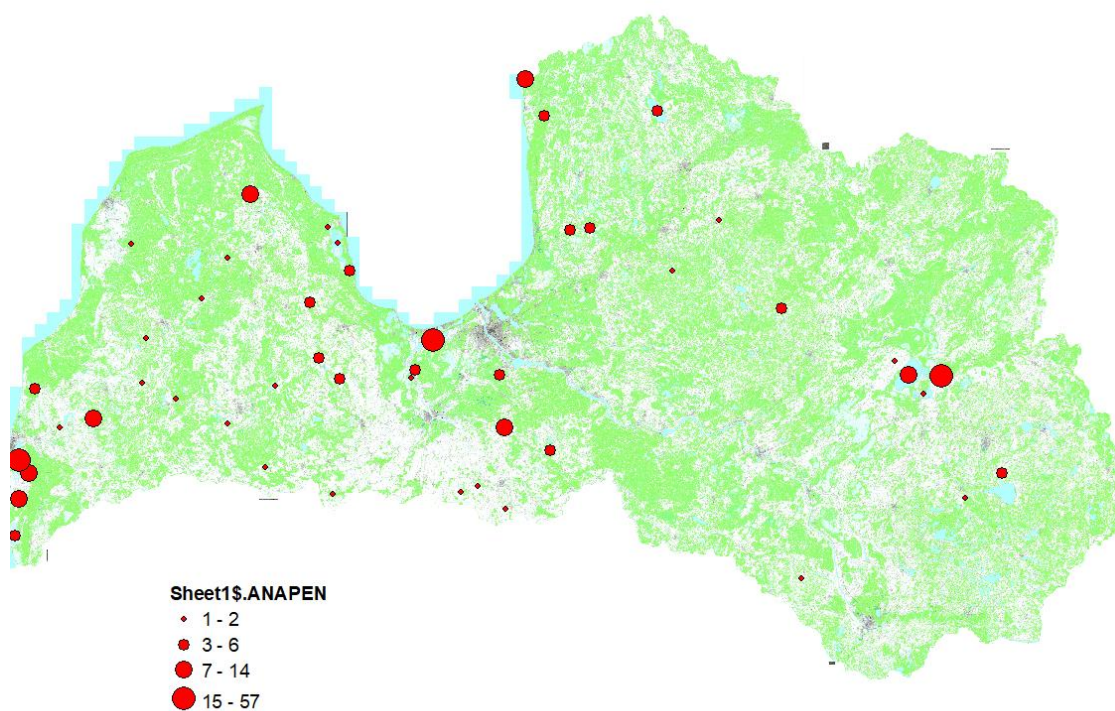
9. attēls. 2024. gadā ziņoto Kanādas zosu nomedīšanas vietas.

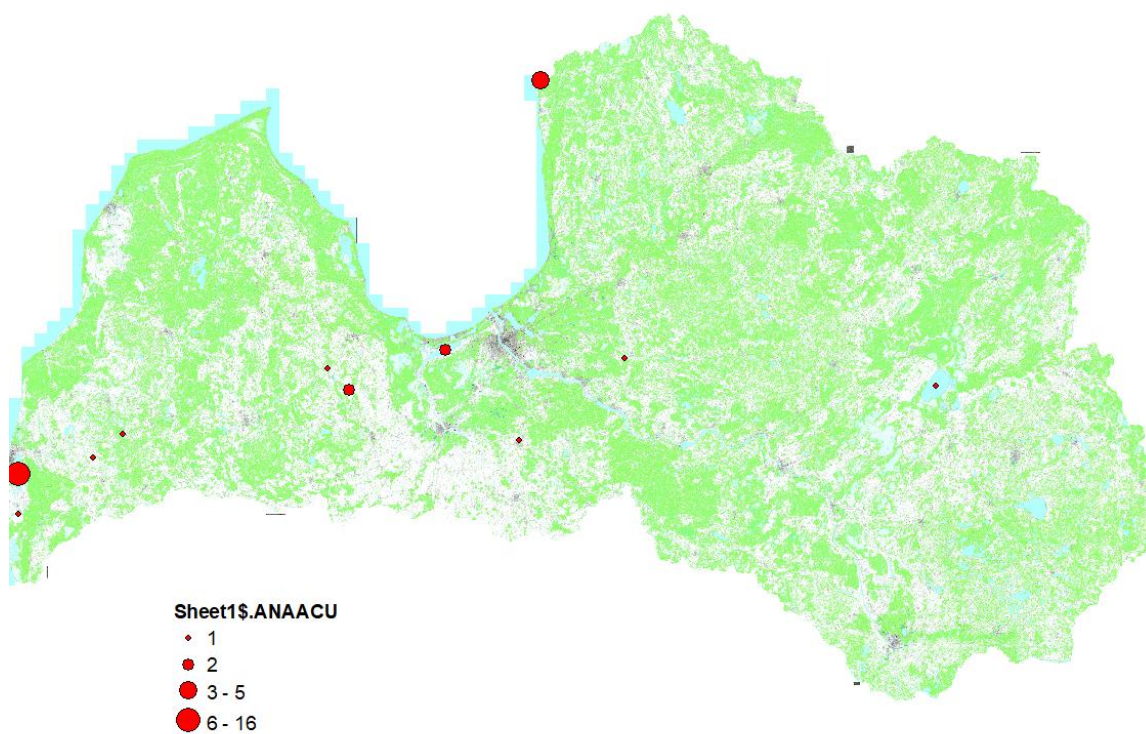
10. attēls. 2024. gadā ziņoto meža pīļu nomedīšanas vietas

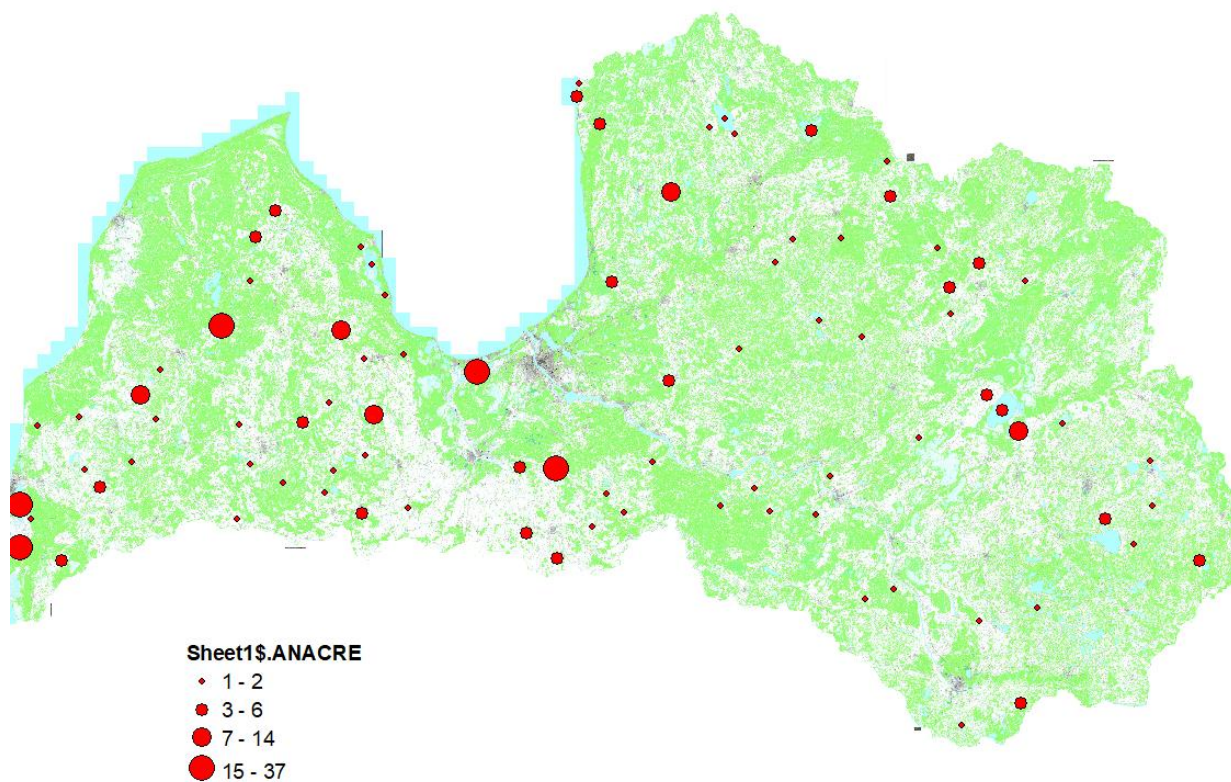
11. attēls. 2024. gadā ziņoto pelēko pīļu nomedīšanas vietas

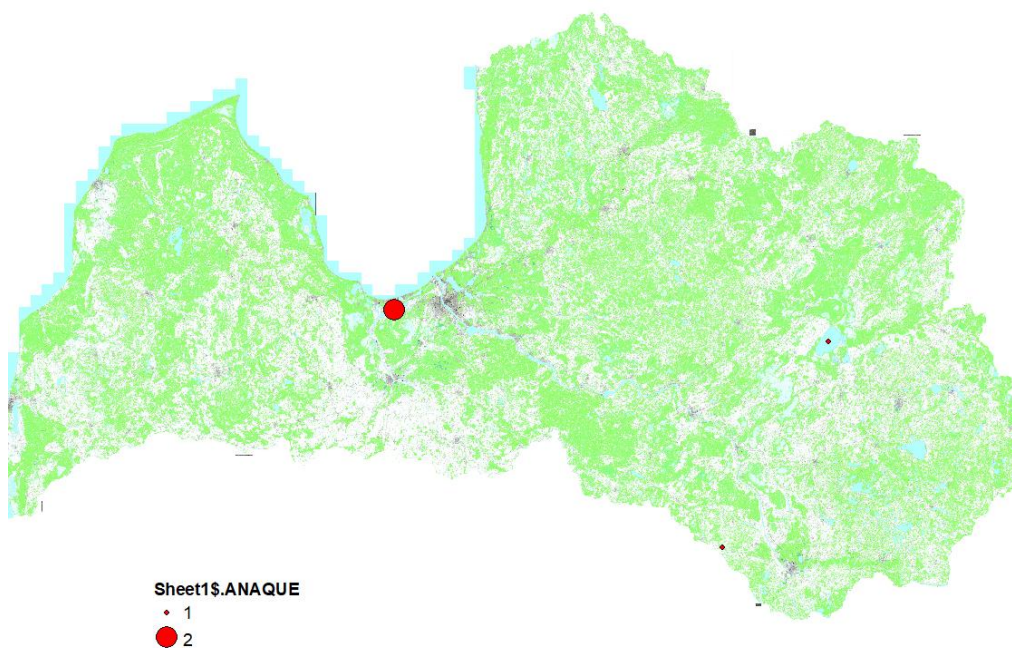
12. attēls. 2024. gadā ziņoto baltvēderu nomedīšanas vietas

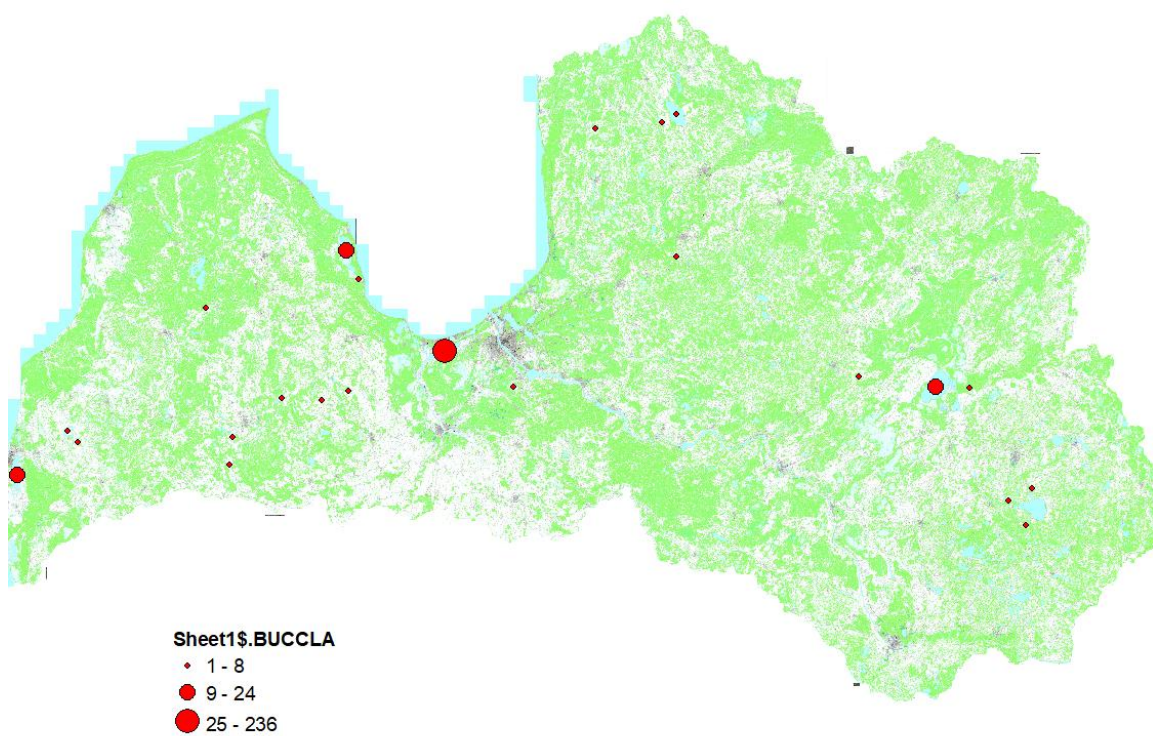
13. attēls. 2024. gadā ziņoto garkakļu nomedīšanas vietas.

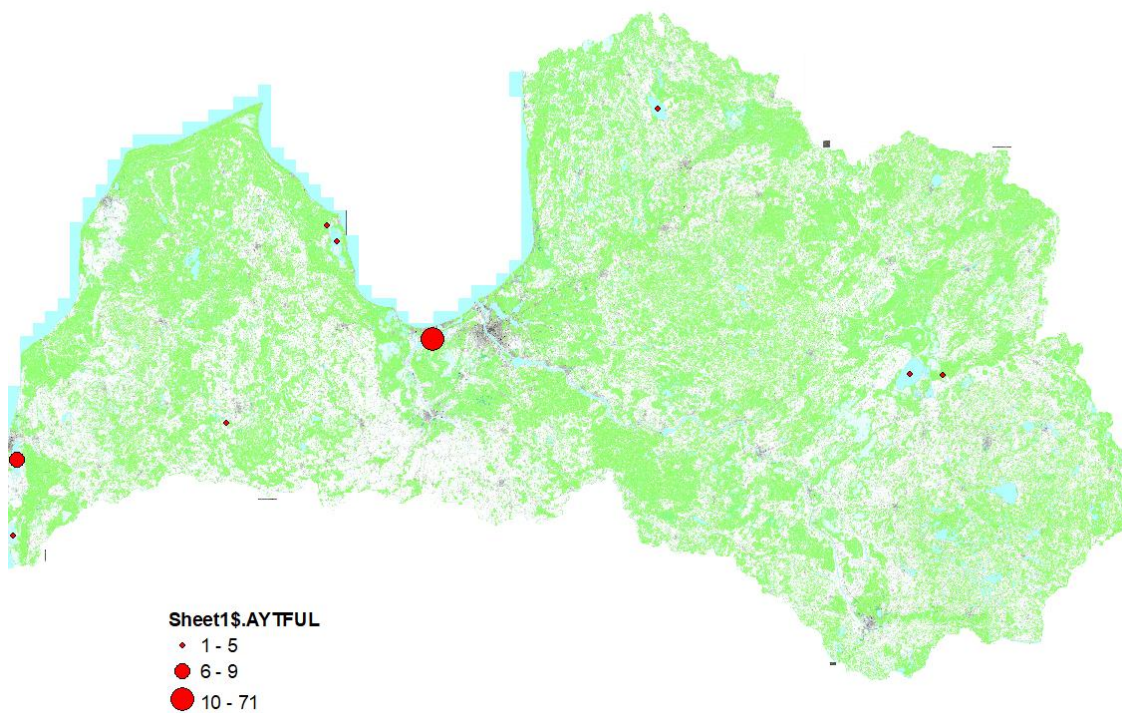
14. attēls. 2024. gadā ziņoto krīkļu nometīšanas vietas

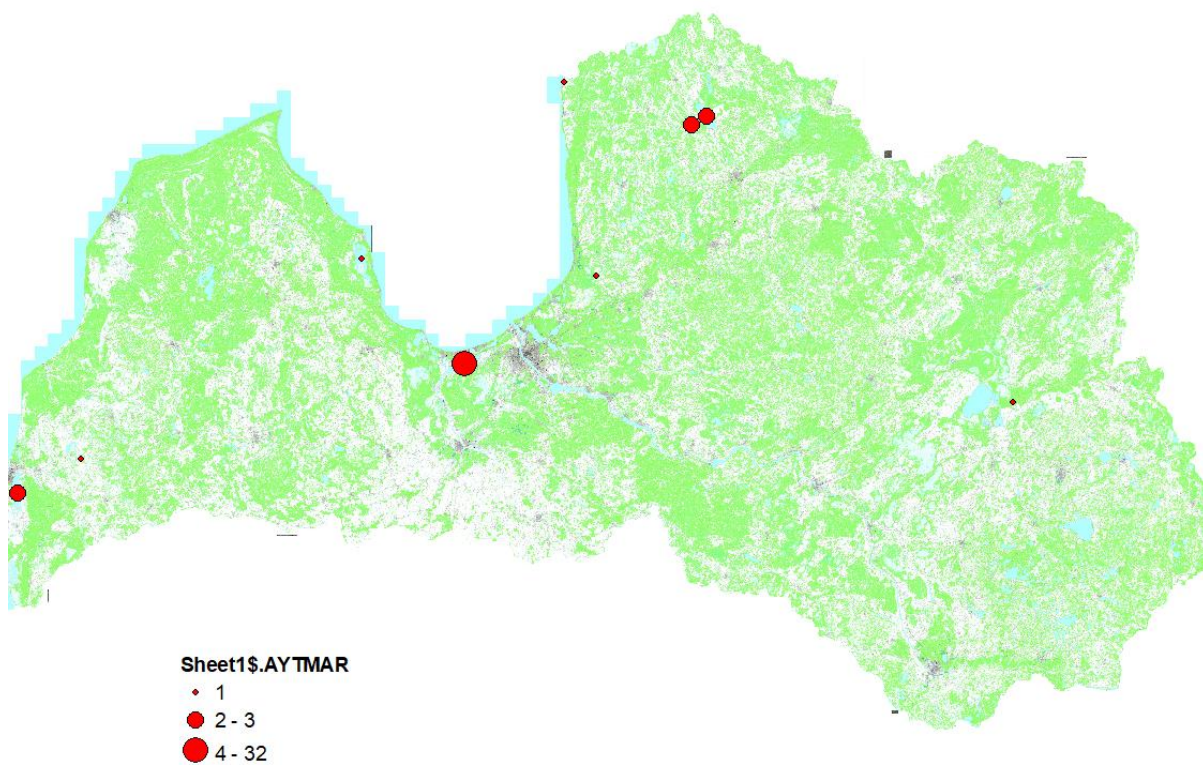
15. attēls. 2024. gadā ziņoto pīksķu nometīšanas vieta.

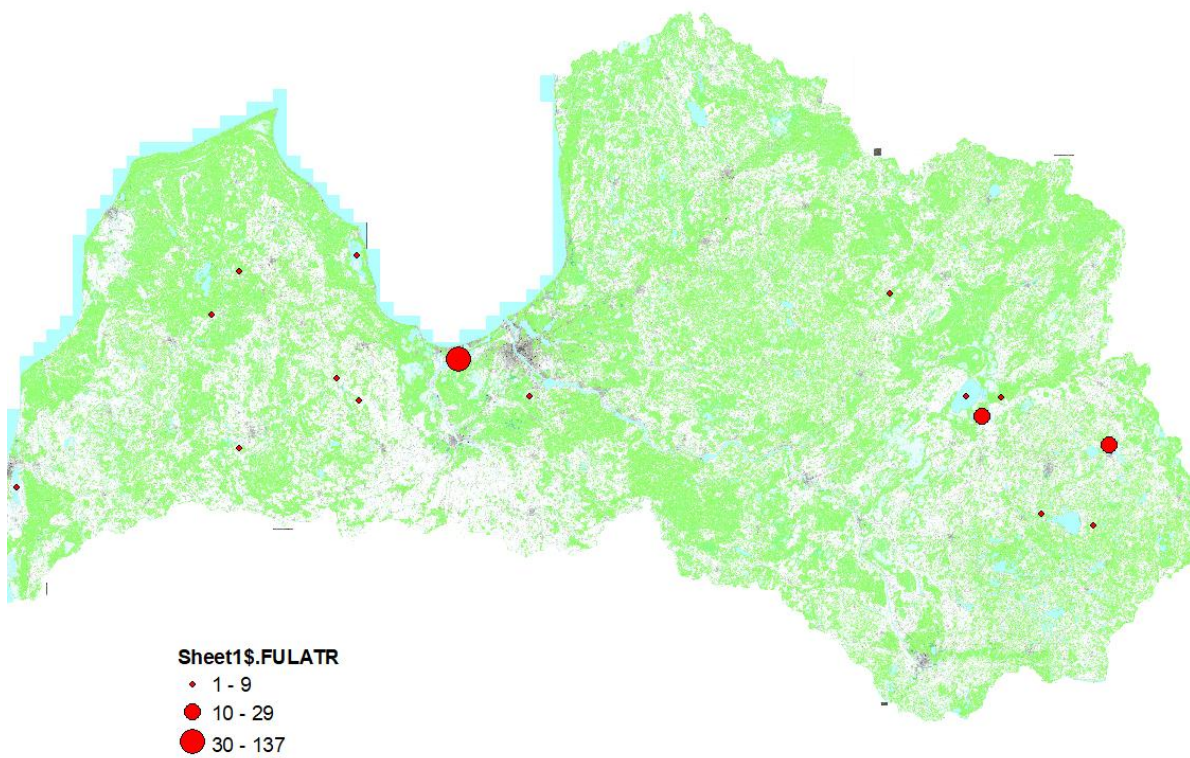
16. attēls. 2024. gadā ziņoto gaigalu nomedīšanas vietas

17. attēls. 2024. gadā ziņoto cekulpīļu nomedīšanas vietas.

18. attēls. 2024. gadā ziņoto ķerru nomedīšanas vietas

19. attēls. 2024. gadā ziņoto lauču nomedīšanas vietas.

2. Meža zosu gredzenošana 2025. gadā

Mērķis.

Meža zoss ligzdotāju populācija Latvijā palielinās un aizņem arvien jaunas ligzdošanas vietas. 2013.-2017. gados tās populācija tika vērtēta 200-500 pāru (Ķerus u.c. 2021), 2021. gadā – jau 500-700 pāru (Keišs u.c. 2021). Lielākā daļa ligzdotāju sastopami īpaši aizsargājamās teritorijās (Liepājas ezers, Papes ezers, Engures ezers, Kaņieris, Nagļu dīķi), tomēr pēdējā laikā arvien biežāk arī nelielos dīķos, galvenokārt Kurzemē. Līdz šim ar kakla gredzeniem 2021.-24. gados bija izdevies apgredzenot 48 meža zosis (Engures, Kaņiera un Liepājas ezeros, kā arī Pauguru dīķī, Kurzemē).

Projekta darba uzdevums bija noķert un iezīmēt pēc iespējas vairāk meža zosu Liepājas apkārtnē, Ķemeru Nacionālajā parkā un Engures ezera dabas parkā, kā arī mēģināt ķert zosis citās, iepriekš neapgūtās vietās – Burtnieka ezerā, dīķos Zemgalē, Lubāna ezerā un Nagļu dīķos.

Metodes

Pirmie meža zosu mazuļi Latvijā parādās aprīlī. Jūnijā - jūlija sākumā tie ir sasnieguši vecumu, kad lidot vēl nespēj, bet kāja jau ir pieauguša putna kājas resnumā un arī kakla gredzens nevar ne pazust, ne būtiski ietekmēt putna dzīves kvalitāti. Bieži šajā laikā slikti lido arī vecie putni, kam mazuļu vadāšanas laiks sakrīt ar spalvu maiņas laiku.

Putni tika ķerti 1) ar ķeseli, cenšoties tos noskriet vai noķert ar laivu, aplencot to atpūtas vietas; 2) izliekot tīklus niedrājā (astoņi 12 m gari tīkli ar acs izmēru 50–70 mm) un mēģinot zosis tajos iedzīt.

20.attēls. Tīklu izlikšana Diekantu dīķī, Gaviezē.

Putni tika iezīmēti ar metāla kājas gredzeniem un plastmasas kakla gredzeniem. Kakla gredzena diametrs: 45 mm, augstums 55 mm. Latvijā izmantojamajiem kakla gredzeniem jābūt dzeltenā krāsā ar četru burtu un ciparu kombināciju, kas vienmēr sākas ar burtiem „LV” (21. attēls).

6. tabula. 2025. gadā projektā gredzenotās meža zosis.

Metāla gredzens	Kakla gredzens	Suga	Vecums	Datums	Vieta
EX0232		Meža zoss	pull	06.06.2025	Rucavas pagasts, Pauguru dīķis
EX0234	LV40	Meža zoss	ad	06.06.2025.	Papes ezers, Brušvīti
EX0235		Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0236		Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0223	LV57	Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0224	LV58	Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0225	LV59	Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0226		Meža zoss	pull	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0227	LV60	Meža zoss	ad	07.06.2025.	Gavieze, Diekantu dīķis
EX0228		Meža zoss	pull	27.06.2025.	Kaņiera ezers, Ceļš pie putnu torņa
EX0229	LV50	Meža zoss	pull	27.06.2025.	Kaņiera ezers, Ceļš pie putnu torņa
EX0261	LV51	Meža zoss	pull	06.07.2025	Engures ezers, Mērsraga bāze
EX0262	LV52	Meža zoss	pull	06.07.2025	Engures ezers, Mērsraga bāze
EX0263	LV53	Meža zoss	pull	06.07.2025	Engures ezers, Limikoļu liedags
EX0264	LV61	Meža zoss	juv	12.07.2025	Engures ezers, Mērsraga bāze

No 6. līdz 8. jūnijam Liepājas ezerā nevienu zosi noķert neizdevās ārēja cilvēku traucējuma dēļ.

Papes ezerā ar ķeseli tika noķerta viena pieaugusi zoss. Netālu esošajā Pauguru dīķī pie Rucavas –

viens jaunais putns. Arī šeit zemajām ķeršanas sekmēm iemesls bija traucējums, šoreiz – jūrasērglis, kas medīja zosis atpūtas vietā.

21.attēls. Zinātniskais asistents Jānis Bētiņš ar gredzenotu meža zosi Papes ezerā, 2025. gada 6. jūnijā.

Diekantu dīķī pie Gaviezes ar tīkliem un pakaļdzīšanos tika noķertas 7 meža zosis, no kurām viens pieaudzis putns.

27. jūnijā Ķemeru nacionālajā parkā pie Kaņiera ezera, ķerot ar ķeseli, noķertas un iezīmētas divas jaunās meža zosis.

Engures ezerā, ķerot ar ķeseli, no 6. jūlija līdz 12. jūlijam noķertas un iezīmētas 4 jaunās meža zosis.

22.attēls. Zosu ķērāji Diekantu dīķī, Gaviezē, 2025. gada 7. jūnijā.

23. attēls. Vecākais laborants Andris Stīpnieks ar apgredzenotu jauno meža zosi Engures ezerā, Mērsragā, 2025. gada 6. jūlijā.

Salīdzinot ar pagājušo gadu, rezultāti (15 noķertas zosis, 10 no tām iezīmētas ar kakla gredzeniem) ir vājāki, kas izskaidrojams ar zosu mazuļu zemo izdzīvotību nepiemēroto laika apstākļu dēļ to dzīves pirmajās nedēļās. Vairākās apsekotajās vietās (Lubāna ezers, Nagļu dīķi, Burtnieks, dīķi Zemgalē, Struņķu dīķi, Tāšu muižas dīķi, Tāšu ezers), kur citus gadus zosis bija redzētas, zosu nebija, vai arī tās nebija noķeramas. Vairākās vietas nebija piemērotas ķeršanai augstā ūdens līmeņa dēļ.

Līdz ar to pēdējos piecos gados pavisam iezīmēti 70 putni (7. tabula).

7. tabula. Meža zosu gredzenošanas vietas 2021.-2025. gados.

Gredzenošanas vieta	Gadi					Pavisam
	2021	2022	2023	2024	2025	
Engures ezers	14	1	8	9	4	36
Kaņiera ezers		1	1	4	2	8
Liepājas ezers				7		7
Rucava Pauguru dīķis				10	1	11
Papes ezers					1	1
Gavieze					7	7
Pavisam	14	2	9	30	15	70

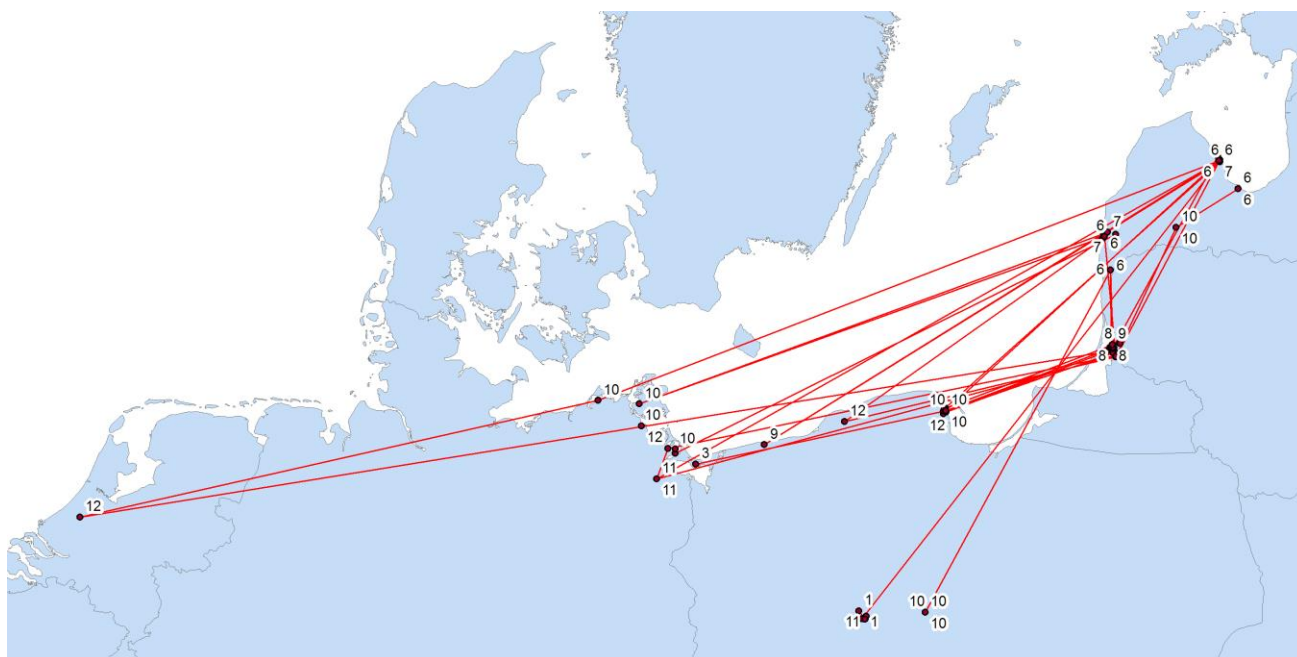
Rezultāti

Līdz 2025. gada 15. oktobrim bija zināmi 90 novērojumi par 26 iezīmētajiem putniem – 21 Latvijā, 33 Lietuvā, 28 Polijā, 7 Vācijā un 1 Nīderlandē (8. tabula, 24. attēls).

8. tabula. 2021.-2025. gados Latvijā gredzenoto meža zosu atrašanas valstis un fenoloģija.

Gads pēc gredzenošanas	Mēnesis	LV	LT	PL	DE	NL	Kopā
1.	Jūlijs	6					6
	Augusts	3	3				6
	Septembris		2	1			3
	Oktobris	3	10	6	2		21
	Novembris			3	3		6
	Decembris			7	1		8
	Kopā 1. kalend. gadā	12	15	17	6		50
2.	Februāris	1	2				3
	Marts	3					3
	Aprīlis	1	5				6
	Maijs		3				3
	Jūlijs	3					3
	Augusts		5				5
	Septembris		2				2
	Oktobris				1		1
	Novembris			1			1

Gads pēc gredzenošanas	Mēnesis	LV	LT	PL	DE	NL	Kopā
	Decembris					1	1
	Kopā 2. kalend. gadā	8	17	1	1	1	28
3.	Aprīlis	1					1
	Kopā 3. kalend. gadā	1					1
4.	Septembris		1				1
	Oktobris			4			4
	Novembris			4			4
	Kopā 4. kalend. gadā		1	8			9
5.	Janvāris			2			2
	Kopā 5. kalend. gadā			2			2
	Kopā	21	33	28	7	1	90

24. attēls. Latvijā gredzenoto meža zosu novērošanas vietas, novērošanas mēneši un saistība ar gredzenošanas vietu.

Engures ezerā gredzenotajām meža zosīm lielākā daļa novērojumu nāk no Nemunas deltas Lietuvā (augusts, septembris, oktobris, februāris), Bekas rezervāta Gdaņskas apkārtnē Polijā (novērojumi rudenī oktobrī) un piekrastes rajoniem Vācijas austrumos (novērojumi oktobrī un novembrī). Tālākais novērojums bijis decembrī Nīderlandē – 1327 km no gredzenošanas vietas. Līdzīgu migrācijas virzienu

ieturējusi arī Liepājas ezera Vītiņu pļavās 2024.gada jūnijā gredzenotā jaunā meža zoss, kas oktobra sākumā novērota jau Austrumvācijā

Rucavā gredzenoto meža zosu ģimene (vecāks un 2 jaunie putni) izvēlējušās mazliet citu migrācijas virzienu un 10. oktobrī novērotas Polijas vidienē. Nākamā gada martā vecais putns novērots iepriekšējā gada ligzdošanas vietā Rucavas dīķī.

Lielākā daļa gredzenoto putnu bija jaunie. Pirmo ziemu tie ceļo kopā ar vecākiem. Pēc tam ģimenes izirst. Otrajā dzīves gadā visvairāk novērojumu ir no Lietuvas, kur Nemunas deltas rajonā ir ļoti labi apstākļi zosu dzīvei. Tikpat kā nav novērojumu par trešo dzīves gadu. Vienīgais novērojums ir par jaunu mātīti, kas 3. dzīves gada aprīlī bija atgriezusies dzimtajā vietā Engures ezerā.

Par 4. dzīves gadu 1 novērojums septembrī Lietuvā un 8 oktobrī–novembrī Polijā. Viens no šiem putniem sasniedza 5. kalendāro dzīves gadu. Diemžēl datu rinda beidzās, jo putns 2025. gada janvārī Polijā tika nomedīts.

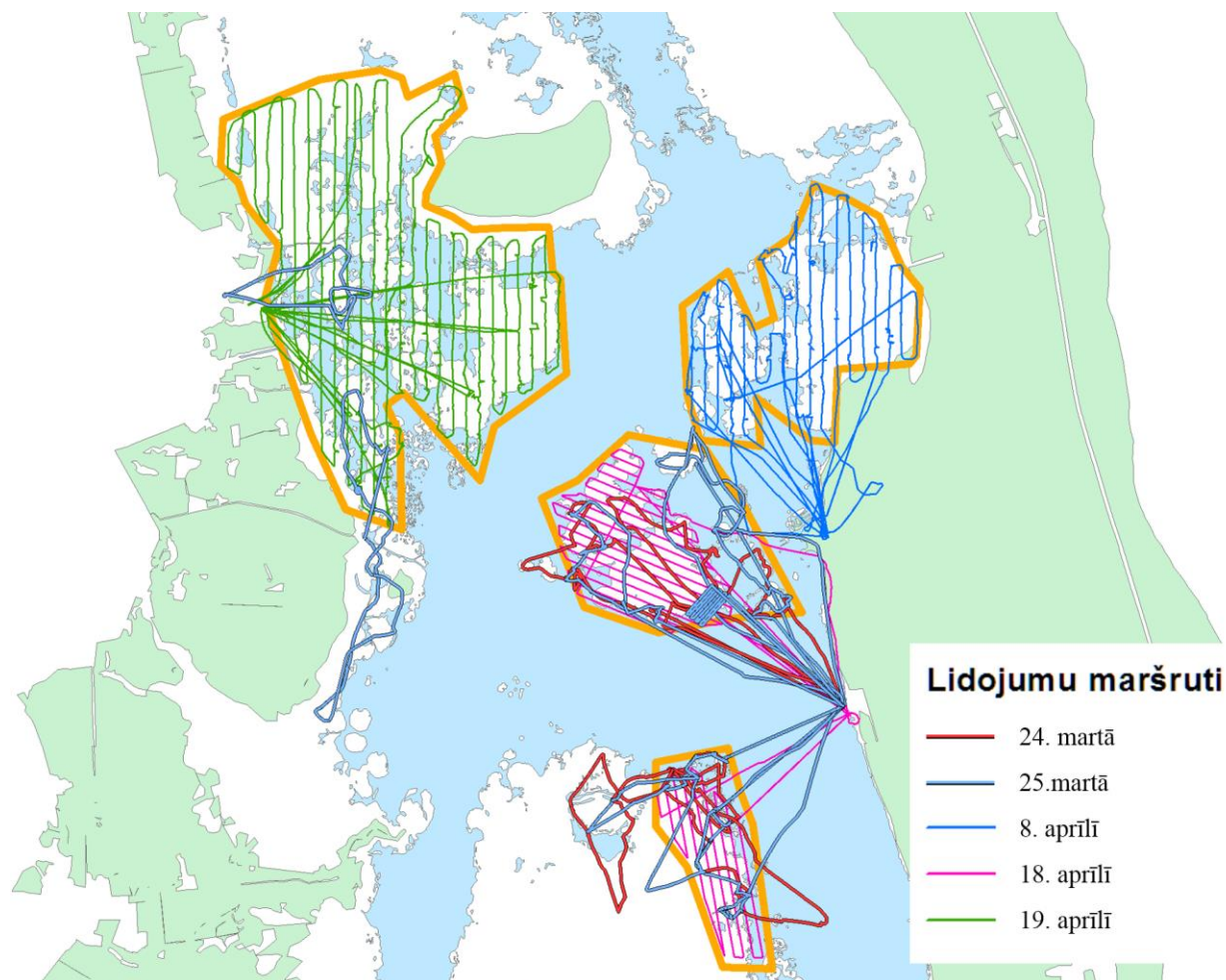
2025. gada sezonas rezultāti liek izdarīt secinājumus par metodikas uzlabošanas iespējām. Palielinot lietoto tīklu kopgarumu un nomainot tīklu tipu, būtu iespējams ķert zosis vietās, kas šobrīd ķeršanai nav piemērotas. Uzlabojot aprīkojumu un palielinot ķeršanas reižu skaitu, iespējams sasniegt pietiekamu materiāla apjomu, lai labāk noskaidrotu mūsu ligzdotāju migrācijas fenoloģiju un ligzdošanas īpatnības. Lai no viena putna iegūtu pēc iespējas vairāk datu, būtu ieteicams izmantot satelītraidītājus.

3. Ūdensputnu ligzdošanas sekmes Engures ezera parauglaukumos 2025. gadā

Metodes

Zosis.

Slīkšņu rajoni marta beigās un aprīlī tika pārlidoti izmantojot bezpilota lidaparātu *Mavic 3 Enterprise Thermal*, kas aprīkots ar termālo kameru (izšķirtspēja 640x512 px). Lidojuma augstums – vidēji 80m. Lidojuma režīms – manuāla vadība. Pamanot siltu objektu, lidojuma augstums tika samazināts, lai atpazītu to un vajadzības gadījumā noteiktu sugu, jo bieži bija arī viltus "signāli" no akmeņiem, koka gabaliem un zīdītājiem. Izdarot objekta foto, vienlaikus tiek iegūtas objekta koordinātes. Vadības pults ekrānu vienlaikus vēroja 2 cilvēki, lai mazinātu nepamanīšanas iespēju (26. attēls). Kopā aptverti 920 ha slīkšņu 4 rajonos. (25. attēls). Maijā-jūnijā ligzdas tika apmeklētas un pēc ligzdas satura novērtētas izvešanas sekmes. Sekmīgi izvestās ligzdās atrodamas olu plēves un čaumalas, kam plēves labi atdalās, bet izpostītās – olu čaumalas ar katram postītājam raksturīgām bojājumu pēdām. Divām ligzdām neizdevās piekļūt biežā augāja un augstā ūdens līmeņa dēļ.

25. attēls. Pārbaudītie meža zosu ligzdošanas rajoni Engures ezerā 2025. gada pavasarī.

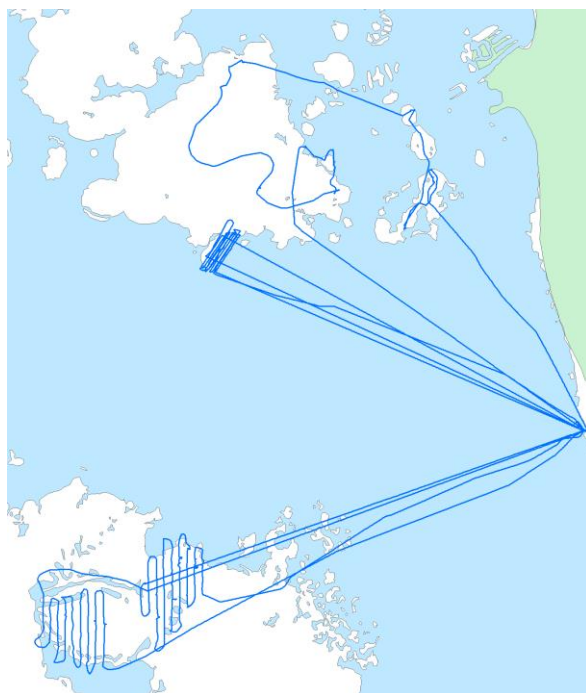

26. attēls. Zinātniskais asistents Ivo Dinsbergs un vecākais laborants Andris stīpnieks veic zosu ligzdu attālināto uzskaiti.

Pīles.

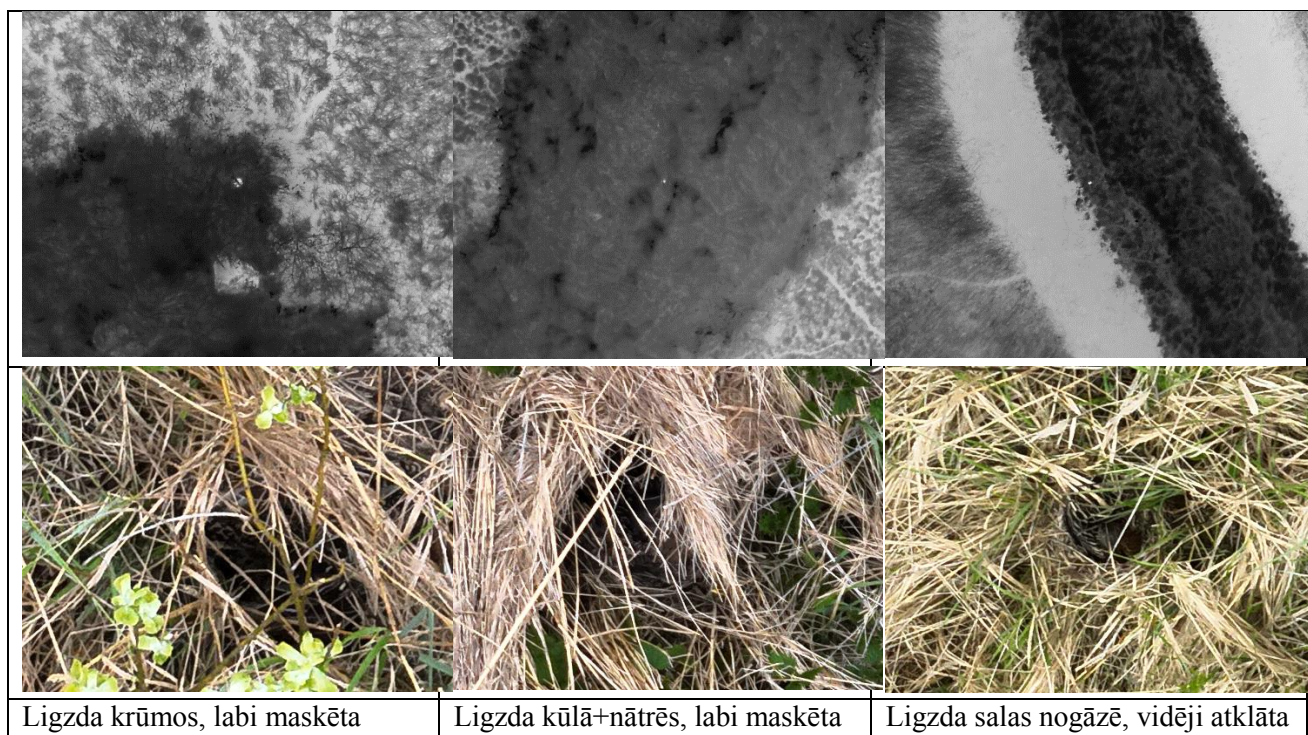
11. maijā un 28. maijā salas Lielrova un Kazrova tika pārbaudītas, izmantojot iepriekšminēto bezpilota lidaparātu ar termālo kameru. Lidojuma augstums - 30 m. Lidojuma režīms – manuāla vadība. (27. attēls).

Jūnija sākumā 6-8 cilvēki, virzoties paralēli, vienlaicīgi pārmeklēja Lielrovu un Kazrovu. Jūnija vidū – jūlija sākumā tika pārbaudīti virsūdens augāja slīkšņu parauglaukumi Titāniks un Lopsalcers. Tika noteikta ligzdas sugas piederība, olu skaits, aizperētības pakāpe (ūdens tests (Westerskov 1950) vai aplūkojot pret gaismu (Weller, 1956), koordinātes. Dzīvām ligzdām atkārtota kontrole tika plānota drīz pēc sagaidāmā izvešanas datuma. Postītājs iespēju robežās tika identificēts pēc ligzdas stāvokļa un olu atliekām. (Opermanis, Mednis & Bauga, 2001). Noteikts sekmīgo ligzdu % (apparent nesting success). Dzīvās ligzdas tika atkārtoti pārbaudītas no drona, lai turpinātu metožu salīdzināšanu.

27. attēls. Lidojumu maršruti pīļu ligzdu meklēšanai 2025. gada 11. maijā.

11. maijā drona operators atrada 3 meža pīļu ligzdas, kas tobrīd bija dzīvas (28. attēls). Divas no tām (izvestu un izpostītu) tradicionālas metodes lietotāji jūnijā nepamanīja. Tomēr jaunā metode der tikai brīdī, kad putns uzturas ligzdā. Dēšanas laikā un izpostītām ligzdām tā nepalīdz, ja vien lidojumi nenotiek ļoti bieži.

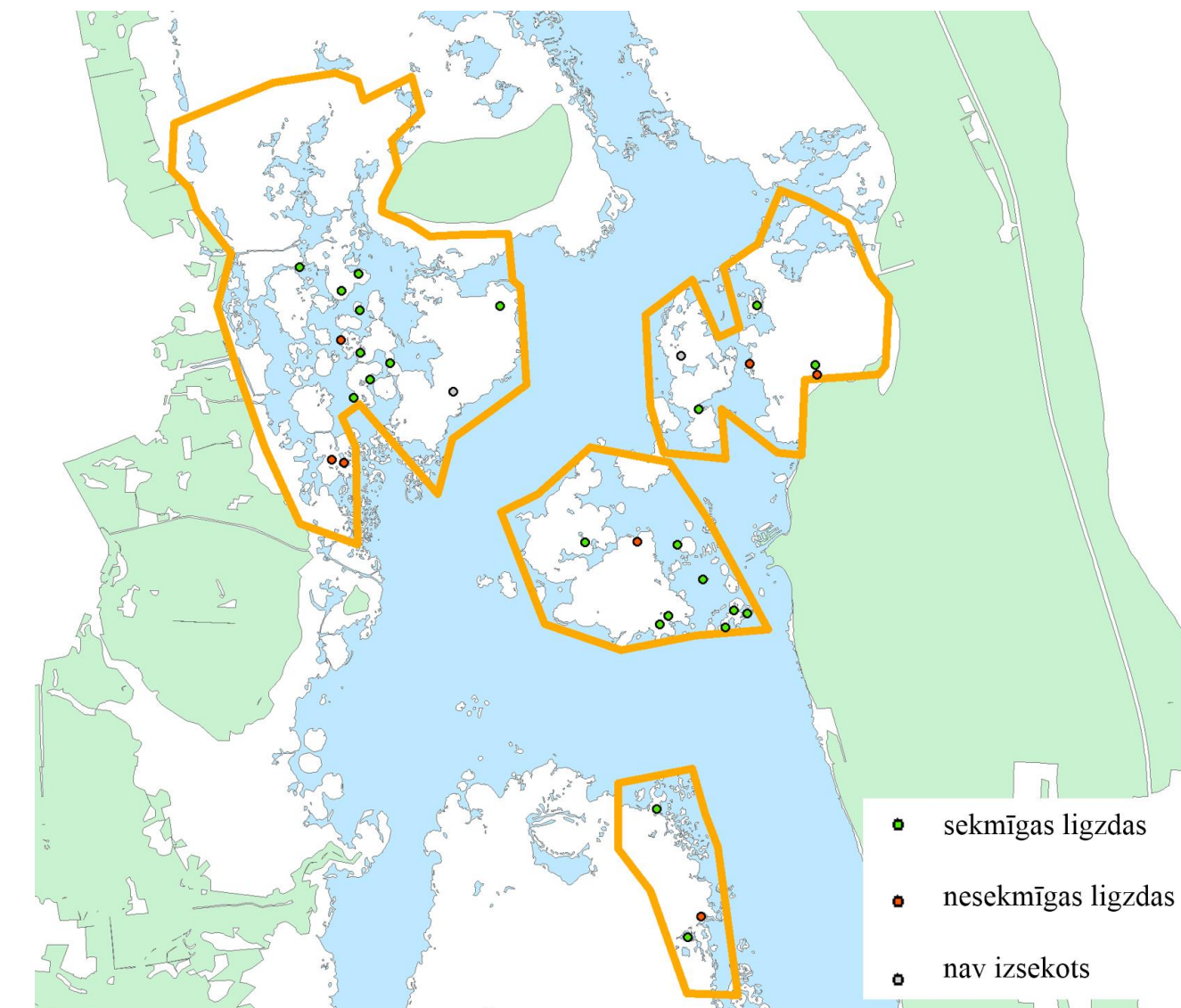

28. attēls. Ar drona palīdzību atrastās meža pīles ligzdas Lielrovā.

Rezultāti

Zosis.

Pavisam lidojumu laikā atrasta 30 meža zosu ligzdas, un vēl viena ligzda atrasta, pārbaudot izvešanas sekmes (29. attēls). Divdesmit ligzdās (70% no pārbaudītajām) konstatēta sekmīga mazuļu izvešana. Salīdzinoši augstās ligzdošanas sekmes skaidrojamas gan ar sugas bioloģiju (ligzdas sargā abi pāra putni; suga ir prāva augumā un var pretoties sīkākiem plēsoņām), gan ar ligzdu meklēšanas metodi, kas šogad tika izmēģināta pirmo reizi - drona operators atrod tikai tās ligzdas, kas ir sekmīgas (siltas) uzskaites dienā. Tomēr jāņem vērā, ka pusei rajonu tika veltītas atkārtotas uzskaites, kas palielina datu ticamību.

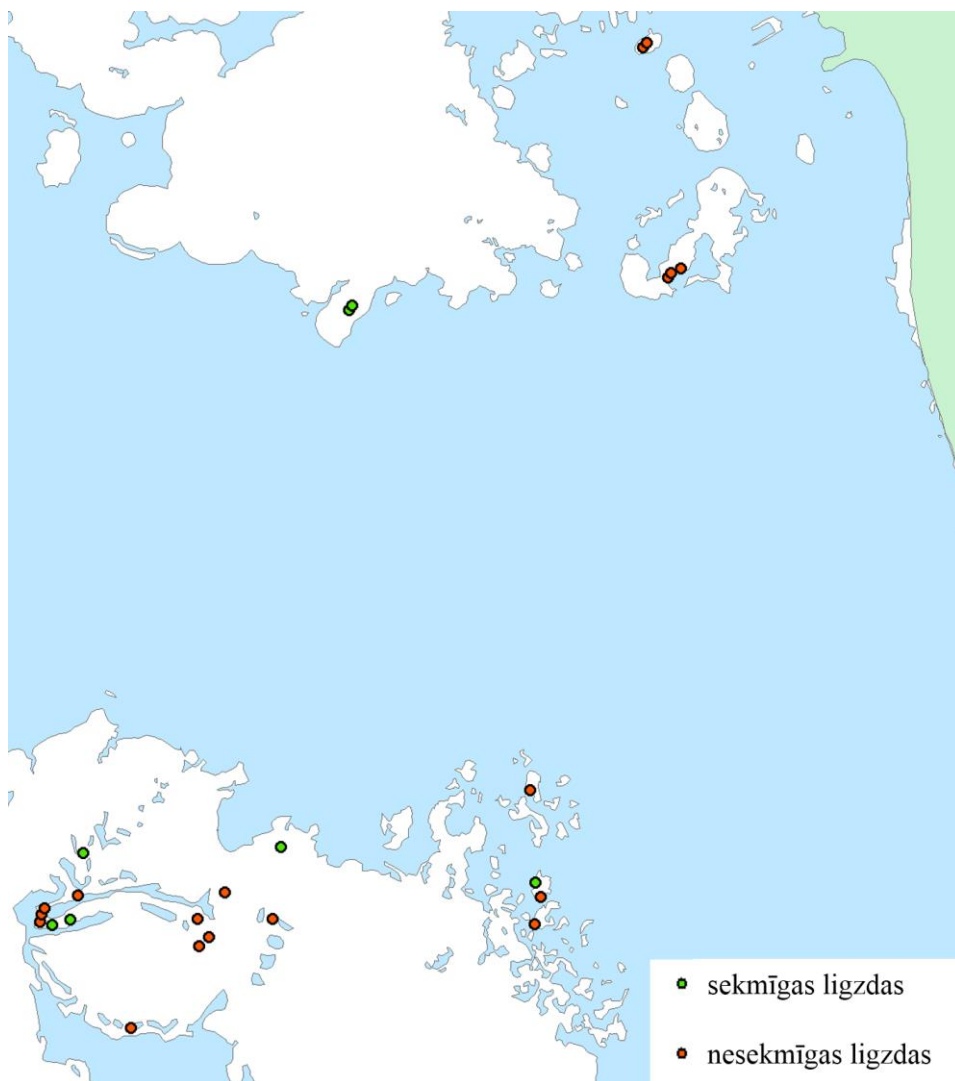
29. attēls. Meža zosu ligzdas Engures ezera centrālajā daļā 2025. gada pavasarī.

Pīles.

Pavisam Engures ezera centrālajā daļā atrastas 25 pīļu ligzdas – 16 uz salām un 9 virsūdens augāja ceru slīkšņās (9. tabula, 30. attēls). Septiņas ligzdas (4 meža pīles un 3 pelēkās pīles) tika sekmīgi izvestas. Tikai viena no tām atradās virsūdens augāja ceru slīkšņās. 2025. gada pavasarī ūdens līmenis Engures ezerā bija salīdzinoši augsts. Maija vidū pēc stipra lietus līmenis pāris dienās paaugstinājās par 20 cm. Ligzdas, kas bija sāktas pirms tam, applūda. Slīkšņu un salu zemākās vietas kļuva nepiemērotas ligzdošanai. Uzskaišu laikā tikai atrastas 2 pamestas ligzdas (cekulpīle un līdz sugai nenoteikta pīle), kas jau atradās zem ūdens. Arī plēsīgie zīdītāji plūdu laikā koncentrējās atlikušajos sausajos slīkšņu rajonos -vairums atpazīto zīdītāju postījumu reģistrēti slīkšņās. Lielrovā dominēja putnu veiktie postījumi.

9. tabula. Pīļu ligzdošanas sekmes Engures ezera centrālajā daļā 2025.gadā

Ligzdas	Izvestas	Pamestas	Postītas			Kopā
			Nezināmas	Putns	Zīdītājs	
Salas	6	0	4	5	1	16
Kazrova	2					2
Pelēkā pīle	2					2
Lielrova	4		4	5	1	14
Brūnkaklis			1			1
Meža pīle	3		1	5	1	10
Pelēkā pīle	1		2			3
Ceri	1	3	1	0	4	9
Lopsalcers-Lopsalrova		3	1		1	5
Brūnkaklis			1			1
Cekulpīle		2				2
Pīle nenoteikta		1			1	2
Titāniks	1				3	4
Brūnkaklis					1	1
Cekulpīle					1	1
Meža pīle	1				1	2
Kopā	7	3	5	5	5	25

30. attēls. Pīļu ligzdu skaits un ligzdu izvešanas sekmes Engures ezera centrālajā daļā 2025.g.

4. Medījumu reģistrācija lielajos piejūras ezeros (Liepāja, Engure, Babīte) un Nagļu zivju dīķos medību atklāšanā 2025. gadā.

2025. gadā saskaņā ar 2024. 03.12 izdarītajiem grozījumiem medību noteikumos, ūdensputnu medības bija atļautas, sākot no trešdienas, 20. augusta. Engures ezera dabas parkā atbilstoši īpaši aizsargājamās teritorijas individuālajiem noteikumiem medības līdz 15. septembrim notiek tikai sestdienās un svētdienās, tātad atklāšana bija 23. augustā. Līdzīgi kā Engurē, arī Nagļu dīķsaimniecībā ūdensputnu medības sāka 23. augusta pēcpusdienā. Nomedīto ūdensputnu reģistrācija notika 14 punktos (Liepājas ezerā – Reiņu laivu bāze, Engures ezerā ornitoloģijas pētniecības centrs, 1. bāze, Dzedri, Mazsaliņas, Mērsrags, Lepsts), Babītes ezerā – laivu bāzēs Ezerkrasti, Dūšeļi, Dālderī, Līņi un Vecupenieki, Nagļu dīķsaimniecības Orenīšu-Drabāku un Zvejsalas nodaļās). Krastā izbraukušie mednieki tika lūgti parādīt medījumu. Vadoties pēc apspalvojuma krāsojuma un spalvu maiņas gaitas (Vīksne 2011, Mouronval 2016), tika noteikti nomedīto putnu suga, vecums un dzimums. Mednieki tika intervēti par medību suņa piedalīšanos medībās un pazaudēto putnu skaitu.

Mednieku aktivitāte un sekmes.

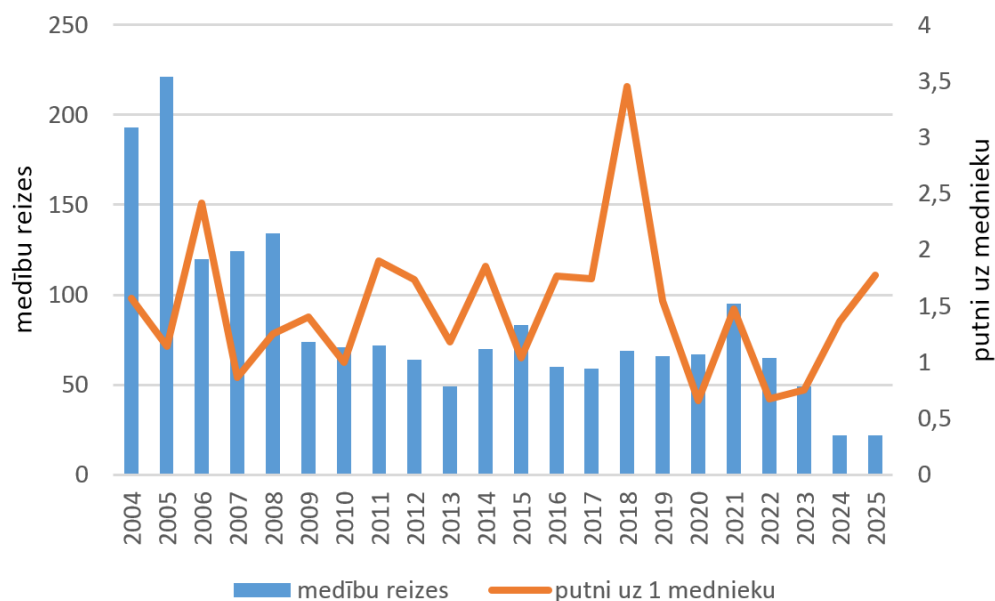
Reģistrācijas laikā tika iegūti dati par 123 medību reizēm un 317 nomedītiem putniem (10. tabula).

10. tabula. Nomedīto ūdensputnu reģistrācijas rezultāti lielajos ezeros 2025. gada 20., 23, 24. augustā

Medību vieta	Medību reizes	Atļauto putnu skaits	Putni uz mednieku			
			20. aug.	23. aug.	24. aug.	Vidēji 1. nedēļā
Babītes ezers	63	147	2,14	2,75	2,75	2,33
Engures ezers	22	39	-	1,77	-	1,77
Liepājas ezers	7	22	4,71	1,0	-	3,14
Nagļu dīķi	30	107	-	3,71	3,38	3,56
Pavisam	123	315	2,14	2,70	3,24	2,58

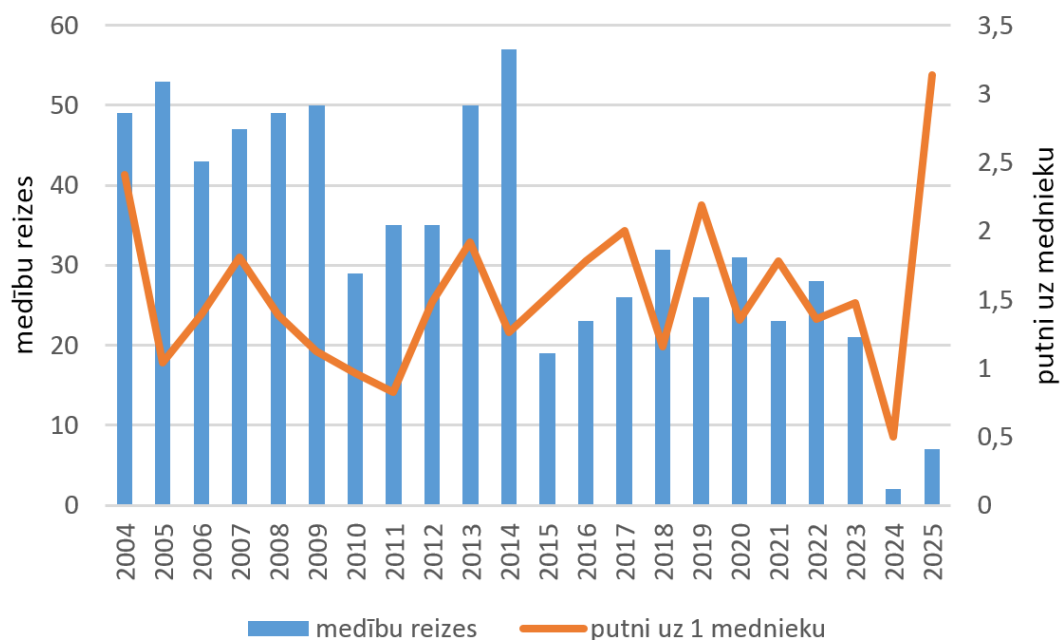
Engures ezerā ūdensputnu medību atklāšanā mednieku aktivitāte bija ļoti zema. Tradicionālajās pārbaudes vietās (Mērsrags, Lepsts, Dzedri) mednieki netika sastapti. Nevienā Engures bāzē nemedīja svētdienas rītu. Ūdens līmenis Engures ezerā bija paaugstināts kopš maija vidus (kas ietekmēja ligzdošanas sekmes), un līdz medību sezonas sākumam vēl nebija nokrities. Augsta līmeņa gadus peldpīles atstāj ezeru, tikko spēj lidot.

Rezultātā iegūtas ziņas par 39 putniem no 22 medību reizēm, vidējais guvums izrādījās 1,8 putni uz mednieku (31. attēls).

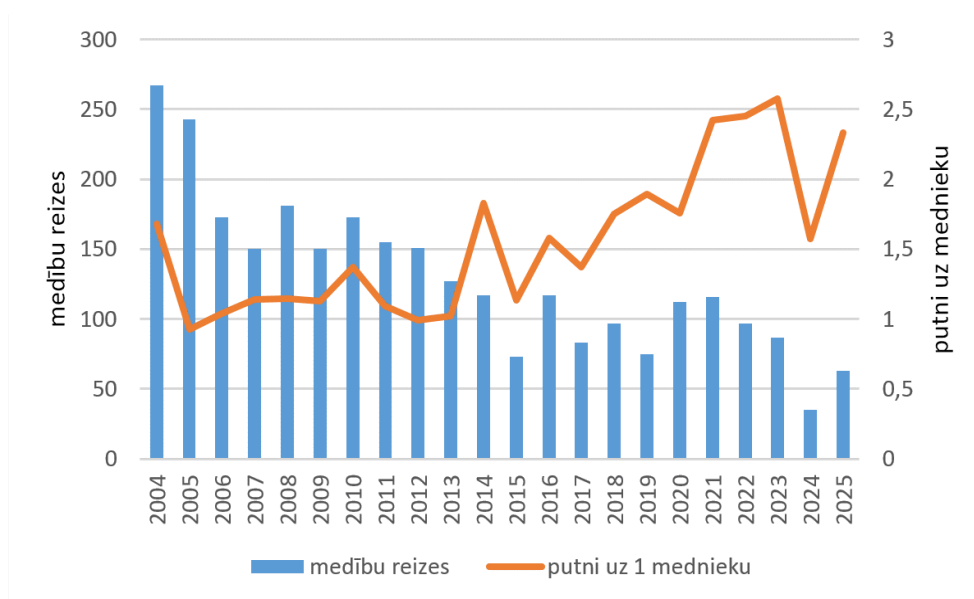
31. attēls. Mednieku aktivitāte un vidējais guvums medību atklāšanā 2003.-2025. gados Engures ezerā.

Liepājas ezera Reiņu bāzē 20. augustā intervēti 4 mednieki, 23. augustā (stiprs lietus) - trīs mednieki. Vidējais guvums – 3,14 putni uz mednieku (10. tabula, 32. attēls).

32. attēls. Pārbaudītās medību reizes un vidējais guvums 2004.-2025. gados Liepājas ezera Reiņu bāzē.

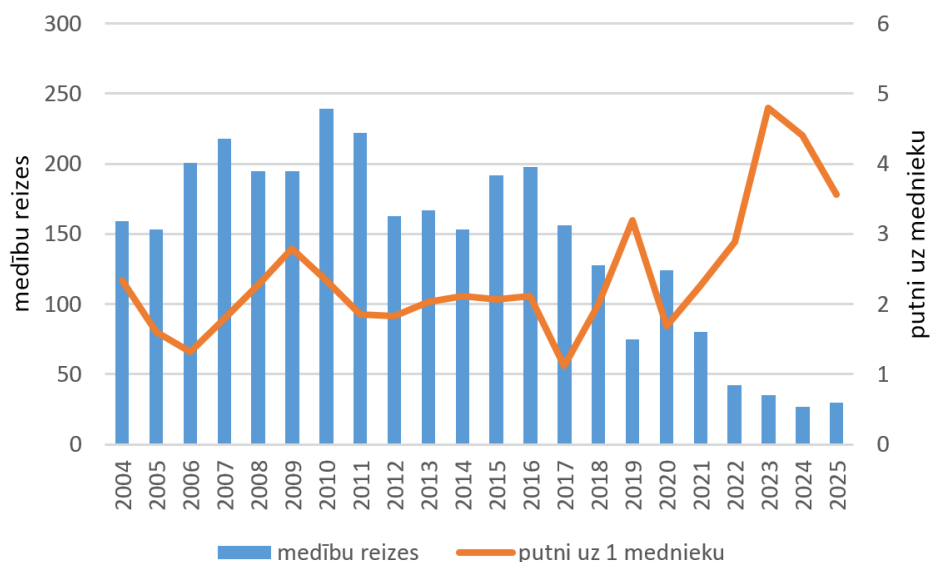
Babītes ezerā ievāktas ziņas par 63 medību reizēm, vidēji viens mednieks nomedīja 2,3 ūdensputnus (10. tabula, 33. attēls).

33. attēls. Mednieku aktivitāte un vidējais guvums 2004.-2025. gados Babītes ezera bāzēs.

Nagļu dīķsaimniecībā mednieki aptaujāti par 30 medību reizēm.

Reģistrēti 107 medīt atļauti putni un 2 baltvēderi, vidēji medību reizē nomedīti 3,56 medīt atļauti ūdensputni (10. tabula, 34. attēls).

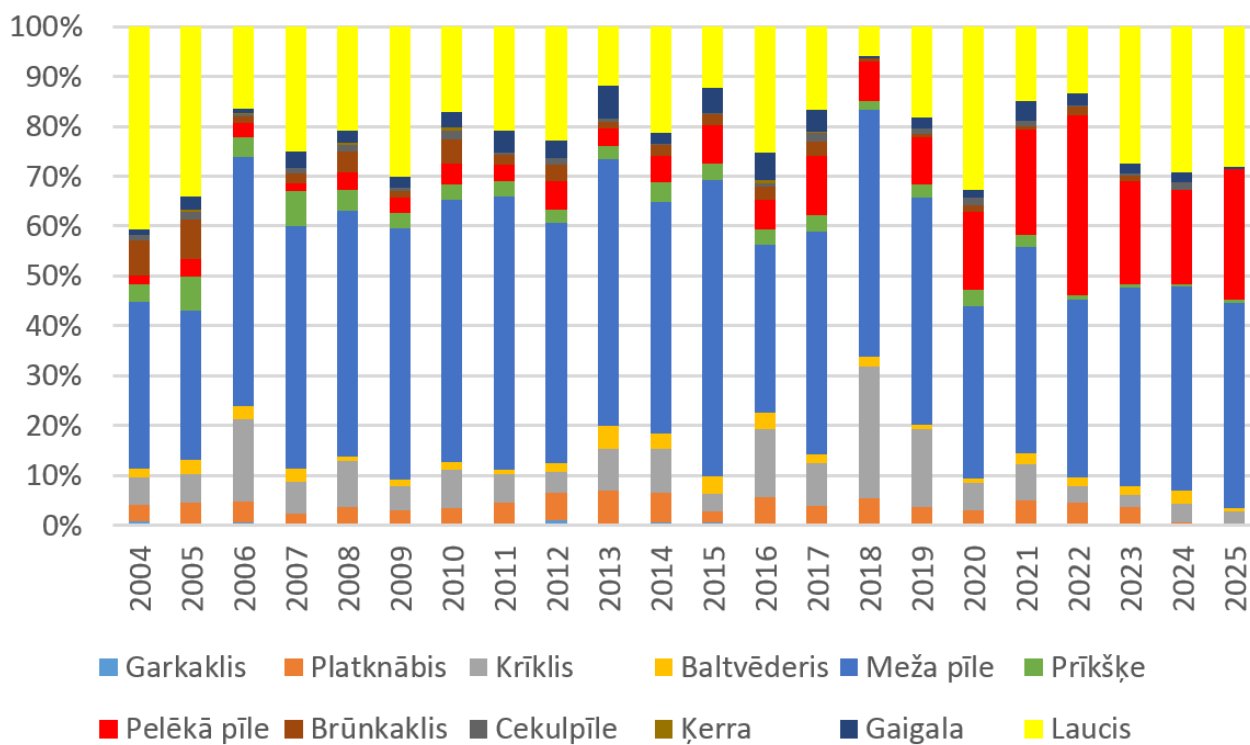
34. attēls. Pārbaudītās medību reizes un vidējais guvums 2004.-2025. gados Nagļu dīķos.

Sugu sastāvs.

Pavisam 2025. gada ūdensputnu medību pirmajā nedēļā reģistrēti dati par 6 medīt atļautām sugām guvumā un 1 neatļautu – baltvēderi. (11. tabula, 35. attēls).

11.tabula. 2025. gada ūdensputnu sezonas pirmajā nedēļā reģistrētie putni.

Suga	Babītes ezers	Engures ezers	Liepājas ezers	Nagļu dīķi	Kopā
Sugas, kuras medīt atļauts	147	39	22	107	315
Krīklis <i>Anas crecca</i>	8	1	-	-	9
Meža pīle <i>Anas platyrhynchos</i>	18	14	7	91	130
Prīkšķe <i>Anas querquedula</i>	-	-	2	-	2
Pelēkā pīle <i>Anas strepera</i>	56	1	13	13	83
Gaigala <i>Bucephala clangula</i>	1	-	-	-	1
Laucis <i>Fulica atra</i>	63	23	-	3	89
Medīt neatļautas sugas	-	-	-	2	2
Baltvēderis <i>Mareca penelope</i>	-	-	-	2	2
Kopā	147	39	22	109	317

35. attēls. Dažādu ūdensputnu sugu īpatsvars sezonas atklāšanas guvumā lielajos ezeros un Nagļu dīķos.

Meža pīles, lauči un pelēkās pīles šobrīd ir nozīmīgākās medību sezonas sākuma sugas lielajos ezeros. Konstatētas tikai 2 priekšķes. Tam par iemeslu var būt gan sezonas atklāšanas datuma pārcelšana (priekšķes ziemo Āfrikas kontinentā un visagrāk no mūsu pīlēm sāk migrāciju), gan populācijas skaita sarukums vispār (Latvijas sarkanajā sarakstā kategorija “Apdraudēta EN D”). Pļavu biotopu sarukums stipri ietekmē šo sugu.

Medību sezonas atklāšanā netika konstatēta neviena cekulpīle. Tas izskaidrojams gan ar sugas ļoti sliktu stāvokli vispār (Eiropas Sarkanajā sarakstā kategorija “Gandrīz apdraudēta”, Latvijas Sarkanajā sarakstā ligzdotāju populācijai kategorija “Apdraudēta EN C2a(ii)”), gan ar ļoti sliktu ligzdošanas sezonu lielajos ezeros 2025. gadā, gan, iespējams, ar izmaiņām mednieku rīcībā.

Reģistrēta viena gaigala. Gaigalas ligzdo koku dobumos, un to ligzdošanas sekmes plūdi ietekmēt nevarēja. Iespējams, ka pie jaunajiem medību noteikumiem mednieki augustā izvairās medīt putnus ar gaišiem vēderiem, par kuru sugu nav līdz galam pārliecināti.

Salīdzinājums ar lietotnes Mednis datiem

Salīdzinot ornitologu veiktās reģistrācijas rezultātus un ziņojumus lietotnē Mednis, redzam, ka ar ziņošanu lietotnē medniekiem šogad veicies sliktāk kā pirmajā gadā. Ornitologi palaiduši garām 1 krīkli Liepājas ezerā un 7 pelēkās pīles Zvejsalas dīķos Nagļos. Ornitologu reģistrēto, bet Mednī neieziņoto putnu īpatsvars sasniedz 39% (12. tabula).

Neviena ziņojuma nav no Dūšeļu un Līņu bāzēm Babītes ezerā (59 putni). Engures ezerā pīles ziņotas kārtīgi, bet daļa lauču Medņa datubāzē nav nokļuvuši. Liepājas ezera Reiņu bāzē Mednī atpazīstama puse guvuma.

12. tabula. Medījumu reģistrācijas dabā un lietotnes Mednis rezultātu salīdzinājums sezonas atklāšanā.

Vieta	Suga	Ziņoti lietotnē Mednis				Reģistrēja ornitologi				Starpība
		20.aug.	23.aug.	24.aug.	Kopā MEDNĪ	20.aug.	23.aug.	24.aug.	Kopā ornit.	
Babītes ezers	Krīklis	4		1	5	7		1	8	3
	Meža pīle	9	1	2	12	12	4	2	18	6
	Pelēkā pīle	17	3	1	21	43	12	1	56	35
	Gaigala						1		1	1
	Lauku balodis					1			1	1
	Laucis	9	4		13	29	27	7	63	50
	Kopā Babītē	39	8	4	51	92	44	11	147	96
Engures ezers	Krīklis		1		1		1		1	0
	Meža pīle		14		14		14		14	0

Vieta	Suga	Ziņoti lietotnē Mednis				Reģistrēja ornitologi				Starpība
		20.aug.	23.aug.	24.aug.	Kopā MEDNĪ	20.aug.	23.aug.	24.aug.	Kopā ornit.	
	Pelēkā pīle		1		1		1		1	0
	Laucis	1	4		5		23		23	18
	Kopā Engurē	1	20		21		39		39	18
Liepājas ezers	Krīklis	1			1					-1
	Meža pīle	4			4	7			7	3
	Priekšķe					2			2	2
	Pelēkā pīle	7		3	10	10	3		13	3
	Kopā Reiņu bāzē	12		3	15		22		22	7
Nagli	Baltvēderis						2		2	2
	Meža pīle		59	26	85		55	36	91	6
	Pelēkā pīle		19		19		5	8	13	-6
	Laucis		3		3		3		3	0
	Kopā Nagļos		81	26	107		65	44	109	2
	Kopā	52	109	33	194	92	170	55	317	123

Dzimuma un vecuma sastāvs.

Redzam jau agrākos gados novēroto, ka meža pīlei un pelēkajai pīlei ievērojamu lomu guvumā medību atklāšanā spēlē pieaugušie putni, kas uz spalvu maiņu registrācijas vietās sapulcējas no plašas apkārtnes. Īpaši tas izteikts pelēkajai pīlei Babītes ezerā (13. tabula).

13. tabula. Putni ar zināmu vecumu vai dzimumu 2025. gada sezonas sākuma nometīto reģistrācijā

Suga	Vecums	Dzimums	Babītes ezers	Engures ezers	Liepājas ezers	Nagli	Kopā
Krīklis	AD	M	3				3
		T	3				3
	JUV	M		1			1
		T	2				2
Meža pīle	AD	M	1	5		10	16
		T	7	6	2	35	50
	JUV	M	2	2	1	8	13
		T	6	1	4	38	49
Priekšķe	AD	T			1		1
	JUV	T			1		1
Pelēkā pīle	AD	M	19	1	3	2	25
		T	17		4	8	29
	JUV	M	8		2	1	11
		T	8		4	2	14
Gaigala	JUV	T	1				1
Laucis	AD	X	34	12		1	47
	JUV	X	28	11		2	41

Baltvēderis	AD	M				1	1
	JUV	T				1	1
Kopā			139	39	22	109	309

Jauno putnu, izņemot Nagļu dīķus meža pīlei, guvumā ir maz. Jau pieminētajai meža pīlei Nagļos ar bažām jāuzlūko lielais tēviņu pārsvars jauno putnu vidū. Ja šāda dzimumu proporcija guvumā atbilst dzimumu proporcijai dabā, nākotnē var būt problēmas ar populācijas atjaunošanos.

5. Pateicības

Paldies visiem medniekiem, kas 2024. lietoja Medni un neliedza ornitologiem aplūkot savu guvumu sezonas atklāšanā.

Paldies žurnāla “Medības” un podkāsta “Šauj garām”veidotājiem, par projekta un tā vietnes www.nomeditie.org reklamēšanu, Valsts Meža dienestam par pieeju Medņa datiem, Latvijas Gredzenošanas centram par raitu datu apmaiņu, zosu ķērājiem un zosu ligzdošanas vietu īpašniekiem!

6. Literatūra

IUCN 2025. The IUCN Red List of Threatened Species. Version 2025-2.

<<https://www.iucnredlist.org>>

Latvijas Sarkanā grāmata. 6. sējums. Projekts LIFE FOR SPECIES (LIFE19 GIE/LV/000857). Sagatavošanā.

Mouronval, J.B. 2016. Guide to the sex and age of European ducks. Office national de la chasse et de la faune sauvage, Paris - 124 pages

Opermanis O., Mednis A., Bauga I. 2001. Duck nests and predators: interaction, specialisation and possible management. Wildlife Biol. 7: 87–96

Vīksne J. 2011. Medījamo ūdensputnu noteicējs. 3. izdevums. Rīga, 64 lpp.

Weller, M.W. (1956). A simple field candler for waterfowl eggs. Journal of Wildlife Management 20: 1-13.

Westerskov, K. (1950). Methods for determining the age of game bird eggs. Journal of Wildlife Management 14:56-67